

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Kommunikointia monella tapaa

Selkokielen opas maahanmuuttajaperheille Oulun kaupungin päiväkoteihin

Maria Arttijeff ja Paula Kettunen

Sosiaaliala
Lapsi- ja nuorisotyö
Sosionomi (AMK)

KEMI 2011

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Tekijä(t):	Maria Arttijeff ja Paula Kettunen
Opinnäytetyön nimi:	Kommunikointia monella tapaa. Selkokielineen opas maahanmuuttajaperheille
Sivuja (+liitteitä):	41 (+3)
Opinnäytetyön kuvaus:	<p>Opinnäytetyömme on tehty varhaiskasvatuksellisesta näkökulmasta ja se keskittyy maahanmuuttajalapsiin ja heidän perheisiinsä suomalaisessa päiväkotimaailmassa. Opinnäytetyömme tavoitteena oli koota selkokielineen opas Oulun kaupungille jaettavaksi maahanmuuttajaperheille päiväkodeissa. Oppaan tavoitteena on lisätä päiväkodin henkilöstön ja maahanmuuttajaperheiden välistä vuorovaikutusta, helpottaa tiedon siirtoa perheille sekä tukea kasvatuskumppanuutta. Lisäksi tavoitteenamme oli lisätä omia ammatillisia valmiuksia kohdata maahanmuuttajaperhe ja – lapsi työn kautta.</p>
Teoreettinen ja käsitteellinen esittely:	<p>Opinnäytetyössämme käsiteltiin myös muita ajankohtaisia asioita päiväkotimaailmasta, mm. kasvatuskumppanuutta, monikulttuurisuutta sekä asiakaslähtöisyyttä. Työstimme opinnäytetyöhankettamme talvesta 2010 kevääseen 2011. Tavoitteena on saada selkokielineen opas käyttöön jokaisessa Oulun kaupungin päiväkodissa, missä on maahanmuuttajalapsia.</p>
Metodologinen esittely:	<p>Tutkimuksemme oli kvalitatiivinen eli laadullinen ja toteutimme sen avokyselyn avulla kahteen eri päiväkotiin, joissa on maahanmuuttajalapsia. Kyselystämme saamia vastauksia olemme käsitelleet teorian ohella sekä työstäneet niiden pohjalta selkokielineen oppaan Oulun kaupungin päiväkoteihin. Lisäksi haastattelimme Oulun kaupungin maahanmuuttajakoordinaattori Raija Ylilehto-Suvantoa. Haastattelutyypinä käytimme avointa haastattelua. Analyysimenetelmänä olemme käyttäneet teemoittelua.</p>
Keskeiset tutkimustulokset:	<p>Kyselyn avulla saimme selville, että selkokielineen oppaalle on selvä tarve päiväkotimaailmassa. Oppaasta toivotaan helpotusta käytännön asioiden hoitamiseen sekä tukemaan kasvatuskumppanuutta ja kommunikointia päiväkodin henkilöstön ja maahanmuuttajaperheiden välille.</p>
Johtopäätökset:	<p>Monikulttuurisuus lisääntyy koko ajan Oulussa ja päiväkodeissa kuuluu yhä useampaa eri kieltä. Jotta kasvatuskumppanuus ja vuorovaikutus toimivat hyvin perheiden ja työntekijöiden välillä, täytyy työkalujen olla kunnossa. Toivottavasti oppaastamme olisi hyötyä sekä perheille, että työntekijöille.</p>
Asiasanat:	Varhaiskasvatus, maahanmuuttaja, kasvatuskumppanuus, selkokieli

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Author(s):	Maria Arttijeff ja Paula Kettunen
Title: Communication in many ways. Simply language guide for immigrant families.	
Pages (+appendixes):	41 (+3)
Thesis description:	<p>Our thesis has been done from early childhood education's perspective and it focuses mainly on immigrant children and their families in the Finnish day-care system. Our study objective was to collect an easy language guide to the City of Oulu for distribution to immigrant families in day care centers. The guide aims to increase the interaction between kindergarten staff and immigrant families, to make easier the transfer of knowledge to the families and to support educational partnership. In addition, our goal was to increase our own professional capacities to deal with immigrant families and children through work.</p>
Theoretical summary:	<p>The thesis also discussed other current issues from the world of day care, for example education cooperation, multiculturalism and customer orientation. We worked with the thesis from winter 2010 to spring of 2011. The goal is to introduce the use of a simply language guide to the city of Oulu in every kindergarten with immigrant children.</p>
Methodological summary:	<p>This study was qualitative and we carried it out using an open inquiry in two different day cares where are immigrant children. In addition, our goal was to increase our own professional capacities to deal with immigrant families and children through work. Receive from the survey responses we have dealt with the theory of addition and have been working on the basis of plain language guide in the city of Oulu in kindergartens. We also interviewed the city of Oulu immigration coordinator Mrs. Raija Ylilehto-Suvanto. We used an open interview type of interview. The method of analysis we have used themes.</p>
Main results:	<p>With the survey we found out that the simple language guidebook it's really needed for the world of day care. Guide is hoped to aid practical questions and to support the educational partnership and communication between the kindergarten staff and immigrant families.</p>
Conclusions:	<p>Multiculturalism is increasing all the time in day care centers in Oulu and hears more and more different languages. So that an educational partnership and interaction with well-functioning families and the employees, tools must be in good condition. Hopefully, our guide would be helpful for families and workers.</p>
Key words:	Early childhood education, immigrant, educational partnership, simply language

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
2. METODOLOGINEN OSIO.....	3
2.1. Tutkimuksen tavoitteet ja keskeiset asiat	3
2.2. Tutkimusmenetelmä	3
2.3. Analyysimenetelmä	6
2.4. Tutkimuksen kohderyhmä	7
2.5. Tutkimuksen toteutus	8
2.6. Oppaan toteutus	9
2.7. Opinnäytetyöprosessin kuvaus	9
3. MAAHANMUUTTAJAT JA KULTTUURIEN KOHTAAMINEN	12
3.1. Kuka on maahanmuuttaja?	12
3.2. Kulttuurien kohtaaminen	12
4. VARHAISKASVATUS.....	15
4.1. Suomalainen varhaiskasvatus	15
4.2. Varhaiskasvatus Oulussa	16
4.3. Maahanmuuttajataustaiset lapset suomalaisessa varhaiskasvatuksessa	17
4.4. Maahanmuuttajataustaiset lapset oululaisessa päiväkotimaailmassa	19
5. ASIAKASLÄHTÖISYYS	21
5.1. Asiakaslähtöisyys varhaiskasvatuksessa	21
5.2. Asiakaslähtöisyys ja maahanmuuttajat.....	23
6. KASVATUSKUMPPANUUS	27
6.1. Kasvatuskumppanuuden lähtökohdat	27
6.2. Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa	27
6.3. Kasvatuskumppanuuden rakentuminen.....	29
7. SELKOKIELISYYS	32
7.1. Selkokielen yhteiskunnalliset ulottuvuudet.....	32
7.2. Selkokieliisyys vuorovaikutuksena	33
7.3. Selkokielioppaan teoreettiset perusteet	34
9. POHDINTA	37
LÄHTEET.....	39
LIITTEET:	42

1. JOHDANTO

Monikulttuurisuus näyttäytyy Oulun kaupungin päiväkotimaailmassa päivittäin ja yhä lisääntyvässä määrin. Kaupungin päivähoidossa oli tammikuussa 2011 258 eri kielitaustaista lasta hoidossa. He ovat sijoittuneet 60 eri päiväkotiin. (Oulun kaupunki) Jokaisen kielitaustaisen lapsen äidinkieltä puhuvaa henkilöä ei Oulun kaupungin päiväkodin työntekijöistä löydy. Näin ollen henkilökunta ja perheet yrittävät tulkita toisiaan, mutta aina eivät asiat tule ymmärretyksi oikealla tavalla. Päiväkodin aloittamiseen liittyy valtavasti asioita, mitä vanhempien pitää muistaa ja mistä huolehtia. Jos ensimmäinen hankaluus kohdataan jo siinä, ettei ymmärretä, mitä päiväkodista saadussa oppaassa kerrotaan, ei ristiriidoilta todennäköisesti voida välttyä.

Monikulttuurisuuden lisääntymisen myötä päiväkodin henkilökunta kaipaa tukea esimerkiksi siinä, kuinka selvittää päiväkodin perusasiat selkeästi maahanmuuttajaperheille. Monissa Suomen kaupungeissa on kehitetty toimintaohjeita ja käsikirjoja, joilla pyritään vahvistamaan henkilöstön kulttuurista osaamista. Kulttuuritietoisuuden vahvistuessa päivähoidon henkilökunnan valmiudet monikulttuurisen perheen kohtaamiseen lisääntyvät (Monikulttuurinen varhaiskasvatus, pääkaupunkiseudun toimintamalli 2005–2007, 3).

Saimme idean opinnäytetyöllemme tehdessämme sijaisuuksia yhtä aikaa samassa päiväkodissa, jossa oli maahanmuuttajalapsia. Kiinnostuimme työskentelystä maahanmuuttajaperheiden parissa ja huomasimme, että selkokieliselle oppaalle olisi varmasti tarvetta päiväkodeissa. Samalla saimme kuulla Oulun kaupungin varhaiskasvatuksen maahanmuuttajakoordinaattorilta, että tällaista opasta ei ole käytössä Oulun päiväkodeissa. Näiden ajatusten pohjalta lähdimme työstämään opinnäytetyöhankkeena työvälinettä Oulun kaupungin ja maahanmuuttajaperheiden tarpeisiin. Opinnäytetyömme tuotoksena syntyi selkokielinen opas maahanmuuttajaperheille. Emme halunneet nimetä opasta mitenkään eri tavalla siitä syystä, että se olisi mahdollisimman selkeä ja ytimekäs alkukannesta loppuun saakka. Halusimme siitä sellaisen, jota perheet oikeasti jaksavat lukea ja ymmärtävät lukemansa.

Johdattelemme lukijan ajankohtaisten teemojen läpi kohti opasta, joka löytyy tämän opinnäytetyön lopusta. Näitä teemoja ovat varhaiskasvatus, asiakaslähtöisyys, kasvatuskumppanuus ja selkokieliisyys. Toivomme, että oppaasta on iloa ja helpotusta mahdollisimman monelle maahanmuuttajaperheelle ja päiväkodin henkilökunnalle.

Työmme rakenteeksi olemme valinneet tutkimustuloksien peilaamisen teorian kautta. Haimme teoriasta tukea kyselylomakkeen laatimiseen ja haastattelun sisältöön. Valitsimme teoria-tulokset lähestymistavan siitä syystä, että valitsemamme teemoittelu – analyysimenetelmä toteutuu tämän lähestymistavan kautta parhaiten. Teemoittelu vaatiikin onnistuakseen empirian ja teorian vuorovaikutuksen, joka näkyy tutkimustekstissä lomittumisena toisiinsa (Eskola & Suoranta 2001, 161).

2. METODOLOGINEN OSIO

2.1. Tutkimuksen tavoitteet ja keskeiset asiat

Opinnäytetyömme on tehty keskittyen jokapäiväisiin asioihin varhaiskasvatuksen ja päiväkotimaailman välillä ja sen pääpaino keskittyy maahanmuuttajalapsiin ja heidän perheisiinsä suomalaisessa päiväkotimaailmassa. Opinnäytetyömme tavoitteena oli koota selkokieline opas Oulun kaupungille jaettavaksi maahanmuuttajaperheille päiväkodeissa. Oppaan tavoitteena on lisätä päiväkodin henkilöstön ja maahanmuuttajaperheiden välistä vuorovaikutusta, helpottaa tiedon siirtoa perheille sekä tukea kasvatuskumppanuutta.

Halusimme saada vastauksia kysymyksiin koskien päiväkodin henkilöstön ja maahanmuuttajaperheiden välistä kommunikointia ja vuorovaikutusta yleensä. Meitä kiinnosti, kuinka kasvatuskumppanuus rakentuu maahanmuuttajaperheiden kanssa ja onko siinä eroa suomalaiseen perheeseen verrattuna? Mikä merkitys yhteisellä kielellä on? Missä asioissa yhteisen kielen puuttuminen tuottaa ongelmia? Mihin asioihin päiväkodin henkilöstä kaipaa apua? Olisiko selkokielisestä oppaasta mahdollisesti antamaan tätä apua? Näihin kysymyksiin toivoimme saavamme vastauksia.

2.2. Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksemme on laadullinen eli kvalitatiivinen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa analyysin pääpaino on numeeristen arvioiden sijaan mielipiteiden sekä niiden syiden ja seurausten syväluotauksessa: jakaumien ja keskiarvojen sijaan keskitytään johtopäätösten tekemiseen moniulotteisemmasta, usein haastatteluihin ja ryhmäkeskusteluihin pohjautuvasta aineistosta. (Taloustutkimus.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, jossa suositaan ihmisiä tiedonhankinnan instrumentteina. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja ääni pääsevät esille. On tärkeää,

että tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksen menetelmää käyttäen. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2002, 180–188.)

Lähtökohtana kvalitatiivisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Tähän sisältyy ajatus, että todellisuus on moninainen. Tutkimuksessa on kuitenkin otettava huomioon, että todellisuutta ei voi pirstoa mielivaltaisesti osiin. Tapahtuvat muovaavat samanaikaisesti toinen toistaan, ja onkin mahdollista löytää monensuuntaisia suhteita. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 161.)

Aineiston keruumenetelmiksi valitsimme avokyselyn sekä avoimen haastattelun. Nämä menetelmät tunnetaan survey-tutkimuksen keskeisinä menetelminä. Survey – tutkimus tarkoittaa sellaisia kyselyn, haastattelun ja havainnoinnin muotoja, joissa aineistoa kerätään standardoidusti ja joissa kohdehenkilöt muodostavat otoksen tai näytteen tietystä perusjoukosta. Avokyselyn avulla on mahdollista osoittaa siihen vastaajien tietämys aiheesta ja sen avulla kyselyn laatija voi saada selville, mikä on keskeistä tai tärkeää vastaajien ajattelussa. Avokyselyn avulla voidaan myös saada selville vastaajien asiaan liittyvien tunteiden voimakkuuden. (Hirsjärvi ym. 2002, 180–188.)

Avoimessa haastattelussa haastattelutilanne muistuttaa kaikkein eniten tavallista keskustelua. Haastattelija ja haastateltava keskustelevat tietystä, valitusta aiheesta. Haastattelun tavoitteena on selvittää se, mitä jollakulla on mielessään. Haastattelu on eräänlaista keskustelua, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja on hänen johdattelemaansa. Haastattelun idea on hyvin yksinkertainen ja järkevä, kun haluamme tietää jotain ihmisestä mitä hän ajattelee, minkälaisia motiiveja hänellä on jne. (Eskola & Suoranta 1999, 86–87).

Toimitimme avokyselyn (Liite 1) kahteen eri Oulun kaupungin päiväkotiin, Kaijonharjuun ja Meri-Toppilaan. Kysely oli tarkoitettu lastentarhanopettajille ja –hoitajille. Veimme kyselyt päiväkoteihin helmikuun lopussa 2011 ja haimme ne maaliskuun puolivälissä 2011. Kyselyyn oli aikaa vastata kaksi viikkoa. Toimitimme kumpaankin päiväkotiin 20 avokyselylomaketta. Saimme vastauksia yhteensä 30 eli 75 % vastaajista osallistui kyselyyimme. Aineistosta saatu tieto toimi pohjana laatimалlemme selkokielioppaalle.

Kyselylomaketta laadittaessa on otettava huomioon kyselyn pituus ja kysymysten lukumäärä. Vastaajien mielenkiinnon tulisi säilyä kyselyn alusta loppuun saakka. Liian pitkään kyselyyn vastaaminen voi jäädä huolimattomaksi. (Valli 2002, 29.) Muita tärkeitä huomioon otettavia asioita kyselylomaketta laadittaessa ovat kyselylomakkeen selkeys, ulkoasu, sanavalinnat sekä yksiselitteisyys (Hirsjärvi ym. 2009, 202–203).

Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 195) ovat nimenneet kyselytutkimuksen haasteeksi, että kyselystä saatavaa aineistoa pidetään pinnallisena ja tutkimuksia teoreettisesti vaatimattomina. Opinnäytetyössämme olemme pyrkineet välttämään pinnallisuutta muotoilemalla kysymykset avoimiksi. Näin jokainen vastaaja tuo oman näkemyksensä kysymyksiin peilaamalla niitä omiin työkokemuksiinsa. Avointen kysymysten ansiosta saattaa kyselystämme nousta esille sellaisia asioita, joita emme ole huomanneet kysyä. Toisaalta tämä oli haaste vastausten analysoinnille, mutta suhteellisen pienen otoksen vuoksi analysointi ei ollut kohtuuttoman työlästä. Avoimilla kysymyksillä annetaan vastaajan ilmaista itseään omin sanoin.

Muita kyselyn haasteita ovat vastaajien tietämättömyys aiheeseen, vastaamatta jättäminen, joka voi nousta suureksikin sekä kysymysten erilainen tulkintatapa. Myös se voi muodostua kyselyn ongelmaksi, jos ei voi olla varma, että vastaajat ovat perehtyneet aiheeseen. (Hirsjärvi ym. 2009, 195). Meidän opinnäytetyössämme tämä seikka ei muodostunut ongelmaksi, sillä kaikki vastaajat olivat koulutettua ja kokenutta henkilöstöä päiväkotimaailmasta.

Ensimmäisen avoimen haastattelun teimme Raija Ylilehto-Suvannolle syksyllä 2010. Tässä haastattelussa aiheena oli kartoittaa, olisiko opas tarkoitettu päiväkodin henkilöstölle, jossa kerrottaisiin eri kulttuureista vai maahanmuuttajaperheille jaettava selkokieli opas päiväkodin käytännöistä. Päädyimme kuitenkin Raijan suosituksesta siihen lopputulokseen, että teemme maahanmuuttajaperheille tarkoitettua oppaan. Toisen kerran kävimme haastattelemassa Raijaa keväällä 2011. Tässä haastattelussa lähdimme miettimään oppaan rakennetta ja aihepiirejä. Keskustelimme Raijan kanssa aiheista, joita voisimme käsitellä oppaassa.

2.3. Analyysimenetelmä

Laadullisen aineiston analyysin tarkoitus on luoda aineistoon selkeyttä ja siten tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Analyysillä pyritään tiivistämään aineisto kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Tällöin pyritään informaatioarvon kasvattamiseen luomalla hajanaisesta aineistosta selkeää ja mielekästä. (Eskola & Suoranta 2001, 138.) Aineistoa katsotaan olevan silloin riittävästi, kun saturaatiopiste on saavutettu. Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkija alkaa kerätä aineistoa päättämättä etukäteen, miten monta tapausta hän tutkii. Aineisto on silloin riittävä, kun samat asiat alkavat kertaantua aineistoissa. Tällöin on tapahtunut saturaatio. Näin ollen tutkijalla on olemassa aineisto, joka tuo esiin teoreettisesti merkittävän tuloksen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 169.) Meidän opinnäytetyössämme havaitsimme tämän saturaatiopisteen, kun samanlaiset vastaukset alkoivat toistua kyselymme vastauksissa. Näiden vastausten perusteella teimme aineistosta tulkintoja.

Kvalitatiivisen tutkimuksen suuri rikkaus on sen tutkimustulosten loputtomissa analyysimahdollisuuksissa. Jos joku tapa ei tunnu johtavan mihinkään, voi soveltaa toista. Valitsimme opinnäytetyöhömmme kyselylomakkeiden ja haastatteluiden analyysimenetelmäksi teemoittelun. Teemoittelun voidaan katsoa olevan hyvä lähestymistapa kvalitatiivisen tutkimusmenetelmien avulla kerätyn aineiston analysoimiseksi. Teemoittelun avulla aineistosta voi nousta esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. Teemoittelun avulla tekstimäärästä pyritään löytämään tutkimuksen kannalta keskeiset asiat. Usein kvalitatiivisen aineiston analysointi muotoutuu kuitenkin teemoittelussa sitaattikokoelmaksi, joka on sinänsä mielenkiintoinen, mutta kovin syvällisiä analyysieja ja johtopäätöksiä niistä ei voida tehdä. (Eskola & Suoranta 2001, 161, 174–175.)

Valittuja teemoja voidaan tuoda tekstissä esille neljällä eri tavalla. 1) Tekstikatkelmaa voidaan käyttää perustelemaan tutkijan tekemää tulkintaa. 2) Aineistosta lainattu sitaatti voi toimia aineistoa kuvaavavana esimerkkinä. 3) Lainaus voi elävöittää tekstiä ja 4) aineistosta voidaan pelkistää tiivistettyjä kertomuksia. (Eskola & Suoranta 2001, 176).

Olemme tässä työssä käyttäneet kyselyiden vastauksia paitsi tulkintojemme perusteluna myös aineistoa kuvaavana esimerkkinä.

Laadullinen analyysi jaetaan usein induktiiviseen ja deduktiiviseen analyysiin. Tämä jako perustuu päättelylogiikkaan, joka on tutkimuksessa joko yksittäisesti yleiseen (induktiivinen) tai yleisesti yksittäiseen (deduktiivinen) etenevää. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95.) Meidän opinnäytetyössämme aineistoanalyysi etenee deduktiivisesti eli käsittelemme ensin teemojamme (mm. kasvatuskumppanuus, asiakaslähtöisyys) ja sitä kautta etenemme kyselyymme vastanneiden työntekijöiden kokemuksiin.

Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia etsien ja asioita tiivistäen. Sisällönanalyysi on tekstianalyysiä, jossa tarkastellaan jo valmiiksi tekstimuotoisia tai sellaiseksi muutettuja aineistoja. Sisällönanalyysin avulla pyritään muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, joka kytkee tutkimuksen tulokset laajempaan asiayhteyteen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 105.) Meidän aineistosta oli helppo löytää eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä, sillä vastauksia oli kohtalaisen vähän. Toisaalta oli myös todella mielenkiintoista lukea, miten samalla ja eri tavalla samaa työtä ja samanlaisen kohderyhmän kanssa työtä tekevät ihmiset asioita tulkitsevat ja näkevät. Pienessä vastausjoukossa on tietenkin se vaara, ettei vastausjoukko anna todellista kuvaa tutkittavasta asiasta, mutta analysoimalla vastauksia kokonaisuuksina, saadaan laajempi kuva ja ymmärrys yhteen vastaukseen vaikuttavista tekijöistä. Toisaalta, koska meillä oli melko pieni vastaajamäärä siihen nähden kuinka paljon Oulun kaupungin päiväkodeissa työskentelee henkilökuntaa, pystymme analysoimaan ja tutkimaan vastauksia tarkasti ja saamaan niistä mahdollisimman suuren hyödyn irti.

2.4. Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimusjoukko koostui kahden Oulun kaupungin päiväkodin henkilöstöstä, Kaijonharjun ja Meri-Toppilan. Valitsimme nämä kaksi tiettyä päiväkotia, koska Oulun kaupungin maahanmuuttajakoordinaattori Raija Ylilehto-Suvannon mukaan saisimme näistä päiväkodeista kattavimman kyselytuloksen koskien monikulttuurisuutta varhaiskasvatuksessa.

Meri-Toppilan päiväkotito on monikulttuurinen, eli heillä on perheitä ja lapsia eri maista ja erilaisista kulttuureista. He kasvattavat lapsia suvaitsevaisuuteen ja erilaisuuden hyväksymiseen. Eri kieli- ja kulttuuritaustaiset perheet ovat tiiviissä yhteistyössä päiväkodin kanssa. Molemminpuolinen kulttuurintuntemus rikastuttaa päiväkodin arkea. (Oulun kaupunki)

Kaijonharjun päiväkodissa on tärkeää, että lapsi viihtyy siellä. Siihen on lähtökohtana luottamus aikuiseen, hyvät kaverit ja leikkirauha. Päiväkodissa lasta ohjataan vastuun ottamiseen, omatoimisuuteen, toisen kunnioittamiseen sekä he painottavat tapa- ja suvaitsevaisuuskasvatusta. Toiminnassa painotetaan myös musiikkia ja liikuntaa. Heidän päämääränä on onnellinen, tasapainoinen ja toiset huomioonottava lapsi. Toiminta päiväkodissa tapahtuu pienryhmissä. Ryhmää ohjaava työntekijä soveltaa suunnitelmaa omalla persoonallisella ja joustavalla tavalla. Työmotivaatio ja työn ja tekemisen ilo säilyvät, kun he auttavat toinen toistaan ja muistavat huumorin tärkeyden. (Oulun kaupunki)

2.5. Tutkimuksen toteutus

Kyselylomakkeen laatiminen lähti liikkeelle Raija Ylilehto-Suvannon haastattelusta. Hänellä on pitkä historia työskentelystä maahanmuuttajaperheiden kanssa, jolloin hän omaa monipuolisen näkökulman monikulttuurisesta työstä. Ylilehto-Suvannon kanssa mietimme kyselyn rakennetta ja tarkoitusta ja saimmekin häneltä asiantuntevia neuvoja kyselyn laatimiseen.

Opinnäytetyöhömmö sisältyi kyselylomake, joka toteutettiin avokysymyksillä- ja vastauksilla. Kyselyn teemoja olivat kommunikointi, asiakaslähtöisyys, kasvatuskumppanuus ja selkokieliopas. Käytimme avokyselylomaketta, jotta saimme päiväkodin henkilöstön mielipiteen selville oppaan laatimista varten. Koimme sen selkeimmäksi tutkimustavaksi aiheemme kannalta, jossa oli tärkeää, että päiväkotien henkilöstön mielipiteet saatiin kuuluville. Kysymykset olivat selkeitä ja hyvin ymmärrettäviä.

Työhömmme haimme tutkimusluvan Oulun kaupungin päivähoiton yksiköltä. Saimme luvan selkokielisen oppaan tekemiseen ja toimittamiseen Oulun kaupungin päivähoiton yksikköön ja käyttöön.

2.6. Oppaan toteutus

Maahanmuuttajaperheille annettavaa opasta lähdimme laatimaan Reija Ylilehto-Suvannon kanssa käytyjen keskustelujen sekä kyselystä tulleiden päiväkodinhenkilökunnan mielipiteiden perusteella. Ylilehto-Suvannon mukaan oppaasta tulisi tehdä mahdollisimman helppoluettava, jotta maahanmuuttajaperheet jaksaisivat käydä sen läpi esimerkiksi sanakirjan avulla. Hän korosti erityisesti sitä että kuvat ja yksinkertaiset tekstit olisivat oppaan tärkein johtolanka. Saimme häneltä myös materiaalia, jota pystyimme käyttämään oppaan kokoamisen apuna. Kyselyiden perusteella saimme selville, että päiväkotihenkilökunta toivoi oppaasta työvälinettä maahanmuuttajaperheiden kanssa tehtävään työhön. He korostivat vastauksissaan erityisesti sitä, että oppaaseen tulisi laittaa päiväkodin käytänteitä helpottavia tietoja.

Näiden edellisessä kappaleessa mainittujen tietojen perusteella lähdimme laatimaan kirjallista selkokielistä opasta maahanmuuttaja perheille jaettavaksi. Halusimme oppaasta mahdollisimman yksinkertaisen ja informatiivisen. Opas sisältää selkokielistä tekstiä ja tekstin tukena olemme käyttäneet selkeitä kuvia. Mielestämme oppaassa tulisi ehdottomasti olla päiväkodin käytänteitä helpottavia tietoja, joita päiväkodinhenkilökunta oli oppaaseen toivonut. Näin ollen tämän oppaan avulla toivomme pystyvämme vastaamaan päiväkotien henkilökunnan toiveisiin oppaan sisällön suhteen.

2.7. Opinnäytetyöprosessin kuvaus

Opinnäytetyöprosessimme alkoi siitä, kun teimme sijaisuutta samassa päiväkodissa, jossa oli myös maahanmuuttajalapsia. Kiinnostuimme työskentelystä maahanmuuttajaperheiden parissa ja huomasimme, että oppaalle, jossa asiat olisi kirjoitettu mahdollisimman yksinkertaisesti ja selkeästi, olisi varmasti tilausta. Samalla saimme kuulla Oulun kaupungin varhaiskasvatuksen maahanmuuttajakoordinaattorilta,

että tällaista opasta ei ole käytössä Oulun päiväkodeissa. Näiden ajatusten pohjalta lähdimme työstämään opinnäytetyöhankkeena työvälinettä Oulun kaupungin ja maahanmuuttajaperheiden tarpeisiin. Alusta asti oli selvää, että tekisimme opinnäytetyön yhdessä, koska keksimme aiheen yhdessä ja kumpikin halusi tarttua juuri tähän melko ajankohtaiseenkin aiheeseen.

Parityöskentelyn hyväksi puoliksi ajattelimme sen, että näin saamme asioihin kahden ihmisen näkökannan. Meidän parityöskentelyn ehdoton plussa on ollut se, että vastuu on jakautunut tasaisesti kummallekin. Olemme kirjoittaneet omillamme, mutta säännöllisin väliajoin olemme tavanneet ja istuneet alas pohtimaan tuotoksiamme. Yhdessä pohtiessa myös solmut ja lukot on saatu auki ja päästy työstämään työtämme eteenpäin. Parin tuki on ollut tässä opinnäytetyöprosessi korvaamaton. Ilman sitä olisi monesti tuntunut aika tyhjältä, mutta yhdessä olemme päässeet yli hankalien ajanjaksojen. Olemme ystäviä pitkältä ajalta ja meillä on samanlainen ajatusmaailma ja samanlainen tyyli tehdä asioita. Se, että suhtaudumme asioihin samalla tyylillä, on ollut tärkeätä tässä prosessissa.

Se, että tiesimme jo alun alkaen, millainen on toisen tyyli tehdä tehtäviä, on helpottanut meidän yhteistä työskentelyä. Se, että päätimme jo alkuvaiheessa, kuinka asiat hoidetaan, helpotti myös tämän prosessin etenemistä. Parityöskentelyssämme ei tullut eteen suuria ongelmia. Ainut, minkä varmaan jokainen pari työskentelyssään kohtaa, on aikataulujen yhtensovittaminen, kun yhteistä aikaa löytyi, niin se käytettiin tehokkaasti hyödyksi.

Työmme lähti liikkeelle siitä, että soitimme Oulun kaupungin päivähoiton yksikköön ja tiedustelimme, olisiko tämän tyyppiselle selkokieli oppaalle käyttöä kaupungin päiväkodeissa. Saimme heiltä Raija Ylilehto-Suvannon numeron ja tiedon siitä, että Raija tietäisi vastata tähän kysymykseen. Soitimme Raijalle ja kävimme haastattelemassa häntä ja saimme sovittua keskenämme työmme pääpiirteet ja keskeisimmät aihekokonaisuudet. Seuraavana lähetimme hankkeistamissopimuksen (Liite 2) täytettäväksi Oulun kaupungin päivähoiton yksikköön ja jäimme odottelemaan sieltä vastausta. Myöntävän vastauksen saatuaamme, aloimme työstää opinnäytetyötämme ja siihen liittyvää avointa kyselyä sekä haastattelua Raija Ylilehto-Suvannolle.

Työmme kävi kaksi kertaa ohjaavilla opettajilla tarkastuksessa ja tuli kummallakin kerralla takaisin hyvien ja opettavaisten kommenttejen kera. Aluksi, kun saimme tarkastetun version takaisin täynnä punakynän jälkiä, meinasi epätoivo iskeä. Mutta kun työstimme työtä eteenpäin, huomasimme kuinka opettavaista se olikaan ja sitä alkoi itsekin prosessoida tarkemmin niitä kohtia, joihin opettajat olivat kiinnittäneet huomiota.

Tiemme on ollut sekä takkuinen, että ”ruusuinen”. Kuten aiemmin kirjoitimme, on aikataulujen yhtensovittaminen sekä muu opiskelu vienyt myös aikaa ja energiaa. Ihan viime metreillä meinasi iskeä epätoivo, mutta siitäkin selvittiin ja saimme työstettyä tämän opinnäytetyön valmiiksi.

3. MAAHANMUUTTAJAT JA KULTTUURIEN KOHTAAMINEN

3.1. Kuka on maahanmuuttaja?

Kun suomalainen astuu Suomen rajojen ulkopuolelle, hän on ulkomaalainen. Ulkomaalainen on siis kuka tahansa henkilö, joka ei ole omalla maallaan. Maahanmuuttaja on vakiintunut käsitteeksi, joka tarkoittaa kaikkia Suomessa pysyvästi asuvia ulkomaalaisia. Maahanmuuttaja on voinut tulla Suomeen esimerkiksi töihin, avioliiton vuoksi, pakolaisena tai paluumuuttajana (Räty 2002, 11.) Siirtolainen on henkilö, joka muuttaa pysyvässä tarkoituksessa toiseen maahan hankkiakseen sieltä toimeentulonsa. Siirtolaisia eivät ole opiskelijat tai turistit. YK:n pakolaisen oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen mukaan pakolainen on henkilö, joka on kotimaansa ulkopuolella tai jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn uskonnolliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta. Pakolaisiksi kutsutaan Suomessa yleensä myös henkilöitä, jotka ovat saaneet jäädä maahan suojelun tarpeen vuoksi tai humanitäärisistä syistä. Turvapaikanhakija on henkilö, joka pyytää suojaa tai oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Turvapaikanhakijan pakolaisuus todetaan vasta päätöksellä, joten tulisi välttää sanaa pakolainen. (Oulun kaupunki)

Suomessa asui vakituisesti vuoden 2009 lopussa noin 233 000 ulkomailta syntynyttä henkilöä. Ulkomaalaisia eli henkilöitä, jolla ei ole Suomen kansalaisuutta, oli vuoden 2009 lopussa noin 156 000. Suurimmat ulkomaalaisryhmät ovat venäläiset, virolaiset, ruotsalaiset ja somalialaiset. Henkilöitä, joiden äidinkieli oli muu kuin joku kolmesta kotimaisesta kielestä eli suomi, ruotsi tai saame, oli n. 211000. (Sisäasianministeriö)

3.2. Kulttuurien kohtaaminen

Kun eri kulttuurit kohtaavat, joutuvat ihmiset sopeutumaan muutoksiin. Nykyään monikulttuurisuus on useimmissa maissa pikemminkin sääntö kuin poikkeus, niin myös meillä täällä Suomessa. Kulttuurien kohtaamisesta aiheutuvaan muutosprosessiin liittyvät niin vähemmistöryhmien sopeutuminen enemmistökulttuuriin kuin enemmistön

jäsenten suhtautuminen kulttuurivähemmistöihin. Tätä muutosprosessia voidaan kokonaisuudessaan nimittää akkulturaatioprosessiksi. Akkulturaatiolla tarkoitetaan eri kulttuureja edustavien ryhmien jatkuvista välittömistä kontakteista johtuvia ilmiöitä sekä tästä kontaktista seuraavia, toisen tai molempien ryhmien kulttuurissa tapahtuvia muutoksia. (Liebkind 2001, 13.)

Kun ihmiset eri kulttuureista kohtaavat, huomaavat he toisten kulttuureista ensiksi ne piirteet, joita voi helposti havainnoida, kuten erilaiset käyttäytymistavat, pukeutumissäännöt, tai eleiden käytön. Kulttuurin piilossa olevat eleet, kuten erilainen suhtautuminen aikaan, vanhemman ihmisen kunnioittaminen tai statuksen merkitys organisaatiossa, tulevat esiin hitaammin ja usein vasta kulttuurien välisissä ristiriitatilanteissa - silloin, kun asiat eivät sujuneetkaan odotusten mukaan. (Pietilä 2005, 42.)

Vasta, kun ihminen alkaa ymmärtää näitä kulttuurin piilossa olevia tekijöitä, hänen kulttuurienvälinen oppimisensa on alkanut. Viestintäkäyttäytymistä selittäviä tekijöitä työyhteisöissä voidaan mainita useita. Kulttuuristen tekijöiden lisäksi tilanteessa vaikuttavat työyhteisön sosiaaliset rakenteet (rooli-odotukset, normit), työntekijöiden yksilölliset ominaisuudet (rauhallisuus, äkkipikaisuus) sekä varsin vahvasti tilanteeseen liittyvät odotukset ja vaatimukset. Kulttuurien välisen viestinnän onnistumisella on tärkeää, että olemme tietoisia näistä erilaisista selitysmalleista. Kun opimme analysoimaan tilannetta toisen ihmisen näkökulmasta, opimme myös paremmin ymmärtämään hänen, ehkä oudoltakin vaikuttavaa, käyttäytymistään. (Pietilä 2005, 42.) Sama pätee myös päiväkotimaailmassa henkilökunnan ja maahanmuuttajaperheiden kohdalla. Ennen kuin tuomitsee ehkä oudoltakin vaikuttavan tavan, kannattaa ottaa selvää, mikä merkitys sillä on toisessa kulttuurissa.

Monikulttuurisuus on tullut meille jäädäkseen. Se on jo osa tämän päivän suomalaista todellisuutta. Monikulttuurisuuden rinnalla on viime vuosina alettu puhua kulttuurien välisestä vuorovaikutuksesta ja sen edistämisestä. Monikulttuurisuus ja kulttuurien tasavertaisuus on Suomessakin periaatteellisella tasolla hyväksytty kouluopetuksessa. Lasten oman äidinkielen opetusta pidetään opetushallituksen laatimien opetussuunnitelmien perusteidenkin (1994) mukaan tärkeänä. Valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteiden mukaan koulun keskeisiä arvoja ovat mm.

kansainvälisyys, suvaitsevaisuus ja erilaisuuden hyväksyminen. Lisäksi koulun tulee tukea vieraskielisten lasten oman äidinkielen ja kulttuuri-identiteetin säilymistä sekä auttaa lasta ymmärtämään itseään kahden eri kulttuurin jäsenenä. (Oulun kaupunki). Samat arvot pätevät myös tänä päivänä suomalaisessa päiväkotimaailmassa.

Minttu Räty (2002, 148) kirjoittaa kirjassaan Maahanmuuttaja asiakkaana, kuinka lasten päivähoidosta annetun asetuksen mukaan päivähoidon kasvatustavoitteisiin kuuluu maahanmuuttajalapsen oman kielen ja kulttuurin tukeminen yhteistyössä kulttuurin edustajien kanssa. Yleisten kasvatustavoitteiden lisäksi esikouluopetuksen tulisi antaa maahanmuuttajalapselle perusta kaksikielisyydelle ja kaksikulttuurisuudelle. Mutta valitettavasti taitaa nyky-Suomessa ja varmaan kaikkialla maailmassa olla pulaa rahasta, jotta voitaisiin riittävästi panostaa maahanmuuttajalasten oman kielen tukemiseen.

4. VARHAISKASVATUS

4.1. Suomalainen varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen juuret ulotetaan tavallisesti Friedrich Fröbelin kasvatustilfilosofiaan ja lastentarha-aatteeseen. Teoreettisen perustan varhaiskasvatukselle loi kuitenkin J.A. Comenius 1600-luvulla. Suomessa varhaiskasvatuksen käsite otettiin käyttöön vasta 1970-luvun alussa silloisen päivähoiton henkilöstön koulutussuunnittelun yhteydessä. (Karila & Kinos & Virtanen 2001, 13.)

1990-luvusta muodostui pedagogisen kehittämisen vuosikymmen, jossa oli kaikki mukana, niin hallinnan, kysymisen kuin omatoimisuudenkin kulttuurit. Kyseistä aikaa voikin nimittää päiväkotipedagogiikan lapsikeskeisyyden renessanssi-vaiheeksi, sillä kyseisellä vuosikymmenellä pienten lasten kasvatuksen kaikki vivahteet elpyivät ja syntyivät uudesti. Lapsilähtöinen projektityöskentely sai kannattajia Reggio Emilia-pedagogiikan toimiessa innoittajana. Portfoliot, lapsilähtöiset opetussuunnitelmat ja saduttaminen toivat myös lapsen ääneen ja osallisuuden mukaan pedagogiikan näyttämölle (Kinos 2001, 11.)

Varhaiskasvatusta on vuosien varrella määritelty monin tavoin. Laajasti ymmärrettyinä varhaiskasvatus liittyy siihen yhteiskunnalliseen toimintaan, jolla pyritään vaikuttamaan kasvuolosuhteisiin ja edistämään lapsen mahdollisimman suotuisaa kehitystä. Kun varhaiskasvatusta tulkitaan laajasta näkökulmasta, voidaan sillä ymmärtää erilaisissa toimintaympäristöissä - kotona, julkisissa kasvatustituutioissa (esimerkiksi päiväkotit) ja eri elämäntilanteissa - tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta aikuisten ja lasten välillä. (Karila, Kinos ja Virtanen 2001, 13.)

Varhaiskasvatus tarkoittaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, jolla edistetään lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatus tukee fyysistä kehitystä ja terveyttä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä, älyllistä kehitystä ja oppimista, luovaa toimintaa ja mielikuvitusta sekä tutustumista omaan lähiympäristöön ja kulttuuriin. Varhaiskasvatuksen perusta annetaan kotona, sillä vanhemmilla on ensisijainen

kasvatusoikeus- ja vastuu. Kotikasvatuksen tukena ovat varhaiskasvatuspalvelut, jotka monin eri toimintamuodoin tarjoavat yhteiskunnallisesti säädeltyä julkista varhaiskasvatusta (Alila & Kronqvist 2008, 29.) Suomessa julkista varhaiskasvatusta annetaan kuntien tai yksityisten järjestämässä päivähoitossa, esiopetuksessa sekä aamu- ja iltapäiväkerhoissa. Varhaiskasvatuspalvelut ovat keskeinen toimintakokonaisuus lapsiperheiden sosiaalipalveluissa ja tukijärjestelmässä. Julkisen varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea vanhempien vanhemmuutta ja lapsen kasvatusta.

Varhaiskasvatuksen piiriin lasketaan Suomessa kuuluvaksi lähinnä alle kouluikäisten lasten palvelut kuten päivähoito ja esiopetus sekä lisäksi koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan myös pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Tämän tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista ihan niin kuin varhaiskasvatuksella yleensä. Jotta perheiden ja kasvattajien yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden, tarvitaan kiinteää yhteistyötä vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten välillä. Varhaiskasvatus, jota yhteiskunta järjestää, valvoo ja tukee, koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Sen tulee olla suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, jossa keskeinen merkitys on lapsen omaehtoisella leikillä. (Kontio)

Varhaiskasvatuksen ensisijainen tavoite on siis edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kokonaisvaltainen hyvinvointi takaa mahdollisimman hyvät kasvun, oppimisen ja kehittymisen edellytykset. Hyvinvoinnin edistämiseksi lapsen terveyttä ja toimintakykyä vaalitaan ja hänen perustarpeista huolehditaan. (Kontio)

4.2. Varhaiskasvatus Oulussa

Oulussa annetaan varhaiskasvatusta julkisella ja yksityisellä sektorilla kaupungin päiväkodeissa, yksityisissä päiväkodeissa, erityispäivähoidossa ja perhepäivähoidossa. Unelmatilanne olisi, jos jokainen vanhempi voisi miettiessään lapsen päivähoitopaikkaa valita, että laittaako lapsi päiväkotiin vai perhepäivähoitoon. Näin ei kuitenkaan Oulussa ole tällä hetkellä, sillä lapsia on kaupungissa enemmän kuin mitä on päivähoitopaikkoja kaikilla tarjoajilla.

Oulun kaupungin päiväkodit tarjoavat koko- ja osapäivähoitoa, sekä avointa varhaiskasvatusta alle kouluikäisille lapsille. Lapsiryhmät voivat olla alle 3- vuotiaiden ryhmiä, 3-6- vuotiaiden ryhmiä, sisarusryhmiä (1-6-vuotiaat), erityispäivähoitoa tarjoavia ryhmiä tai 6-vuotiaiden esiopetusryhmiä. Päiväkodeissa lapsista huolehtii koulutettu henkilökunta, joka ohjaa lapsia sekä yksilöllisesti että ryhmissä. Päiväkodit ovat avoinna tavallisimmin klo 6.30 - 17.00, mutta kaupungissa toimii myös ilta- ja yö- ja viikonloppuhoitoa tarjoavia päiväkotiteja. Lapsiryhmän koko voi vaihdella päiväkotikohtaisesti. Avoin varhaiskasvatus tarjoaa ohjattua varhaiskasvatusta niille lapsille, jotka eivät tarvitse kunnallista päivähoitoa. Lapset ja aikuiset osallistuvat avoimen päiväkodin toimintaan yhdessä. Kaupungin päiväkotiteja on yli 70, ja ne on jaettu kolmelle eri palvelualueelle. Näiden lisäksi päivähoitopalveluita tarjoavat useat yksityiset päiväkodit sekä perhepäivähoitajat. (Oulun kaupunki)

4.3. Maahanmuuttajataustaiset lapset suomalaisessa varhaiskasvatuksessa

Tässä työssä maahanmuuttajataustaisella lapsella tarkoitetaan lasta, jonka ensikieli on muu kuin suomi, ruotsi, romani tai viittomakieli tai joka käyttää muuta kuin edellä mainittuja kieliä perhepiirissä ja jonka molemmat vanhemmat (huoltajat) tai toinen vanhemmista on maahanmuuttaja. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 17.)

Monikulttuurinen yhteiskunta asettaa haasteita hyvinvointipalvelujen toteuttamiselle, mikä heijastuu myös varhaiskasvatukseen. Eri kulttuureista tulevien asiakkaiden palvelutarpeisiin vastaaminen edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä lapsen ja vanhempien kieli- ja kulttuuritaustan huomioon ottamista. On hyvä huomata, että maahanmuuttajien kontaktit suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin tapahtuvat useimmiten siellä, missä he asuvat ja ovat peruspalveluiden käyttäjinä. Näin ollen hyvinvointipalveluilla ja perheen arkea lähellä tapahtuvalla toiminnalla on suuri merkitys kotouttamisessa. Varhaiskasvatuspalvelut ovat tärkeä osa perheiden kotouttamisen tukemista ja lasten syrjäytymisen ehkäisyä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 15.)

Suomen pienten lasten hoitojärjestelmän ensimmäinen vaihe on äitiys-, isyys-, ja vanhempainvapaat. Nämä tarjoavat lasten vanhemmille mahdollisuuden hoitaa lastaan

tämän ensimmäiset kymmenen elinkuukautta. Vanhempainvapaan loputtua kaikilla alle kouluikäisellä vakinaisesti Suomessa asuvilla lapsilla on oikeus kunnan järjestämään päivähoitoon. Vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista lapsella on myös oikeus kunnan järjestämään maksuttomaan esiopetukseen. (Gissler & Kangasharju & Maili & Matveinen & Sarvimäki 2006, 10.)

Lasten päivähoitoon vieminen voi olla useimmille muista kulttuureista tuleville vanhemmille vierasta. Ilman päivähoitoa lapset kuitenkin jäävät helposti vaille suomen tai ruotsin kielen oppimismahdollisuuksia, sosiaalisia valmiuksia ja perusopetuksen edellyttämiä oppimisvalmiuksia. Myös vanhempien kontaktit lasten kasvatukseen päivähoitossa tai koulussa jäävät niukoiksi ja sattumanvaraisiksi. Varhaiskasvatuksen henkilöstön ja maahanmuuttajataustaisen perheen yhteistyön haasteena on usein yhteisen kielen puuttuminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 23)

Varhaiskasvatuksessa vanhempien ja henkilöstön välisten kasvatuksellisten tavoitteiden saavuttamiseksi on olennaista muodostaa yhteisesti jaettu näkemys suomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteista ja sisällöstä. Varhaiskasvatuksen monikulttuurisuustyö edellyttää henkilöstöltä kulttuurien tuntemusta sekä sensitiivisyyttä kohdata eri kulttuureista tulevia lapsia ja vanhempia. Henkilöstön tulee kehittää toimintamuotoja ja menetelmiä, jotka tukevat maahanmuuttajataustaisten lasten parissa tapahtuvaa toimintaa sekä auttavat monikulttuurisia perheitä liittymään mukaan arjen toimintaan. Kasvatukselliseen kumppanuuteen perustuva suhde rakentuu vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välisessä dialogissa. Näin ollen yhteistyön kehittäminen ja kasvatuksellisen kumppanuuden muodostaminen varhaiskasvatuksen henkilöstön ja monikulttuurisen vanhempien välillä tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä, kasvua ja oppimista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 30–32).

Maahanmuuttajalasten määrä kasvaa edelleen. Tarve tukeen korostuu sekä lasten oman äidinkielen että suomen oppimiseen toisena kielenä, koska molemmat ovat tärkeitä lapsen myöhemmän kehityksen ja oppimisen kannalta. Maahanmuuttajalasten on hyvä osallistua ainakin osa-aikaisesti varhaiskasvatuspalveluihin viimeistään kolmantena tai neljäntenä ikävuotena. Lisäksi maahanmuuttajaperheet tarvitsevat avoimia varhaiskasvatuspalveluita tukiverkokseen. Yhteistyötä maahanmuuttajajärjestöjen kanssa on tärkeää tehdä varhaiskasvatuspalvelujen tuottamisessa. Avoimien

varhaiskasvatuspalveluiden kautta perheet voivat myös saada tietoa muista sosiaalipalveluista sekä yleistä maahanmuuttajia koskevaa tietoa. (Alila & Kronqvist 2008, 40).

4.4. Maahanmuuttajataustaiset lapset oululaisessa päiväkotimaailmassa

Niiden perheiden määrä, joilla on kaksi kulttuuria tai maahanmuuttajatausta, on lisääntynyt Oulussa suuresti viimeisten 14 vuoden aikana. Kaupungin päivähoidossa oli tammikuussa 2011 258 eri kielitaustaista lasta hoidossa. He ovat sijoittuneet 60 eri päiväkotiin. Eniten lapsia on hoidossa Puolivälinkankaan päivähoidossa. Lapsista 53 on esiopetusikäisiä, joista suurin osa aloittaa koulun syksyllä. Lapset puhuvat 37 eri äidinkieltä, joista suurin ryhmä on muu eli äidinkieltä ei ole määritelty Efficaan (sähköinen päivähoitojärjestelmä). Seuraavaksi suurimmat kieliryhmät ovat venäjä, arabia, vietnam, somali ja albania. Oulun päivähoidossa työskentelee tällä hetkellä venäjän, arabian ja vietnamin kotikieliavustajat. Oulussa on näiden yleisimpien vieraiden kielten kohdalla kohtalaisen hyvä tilanne saada tulkkipalveluja, mutta ryhmä muun suuruus tuottaa joitain vaikeuksia vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä, sillä mitä harvinaisempi kieli, sitä vaikeampi saada tulkkipalveluja. Onneksi harvinaisempien kielten kohdalla on mahdollisuus kysyä myös puhelintulkausta Etelä-Suomen tulkkipalveluista. (Raija Ylilehto-Suvanto).

Ylilehto-Suvannon mukaan tulkkia voidaan käyttää esimerkiksi laadittaessa lapselle varhaiskasvatussuunnitelmaa ja yleisissä lasta koskevissa keskusteluissa. Tulkin tarve määritellään aina tilannekohtaisesti ja aloite voi lähteä joko perheeltä tai työntekijöiltä päiväkodissa. Tulkin käyttämisestä päiväkodin henkilökunnan ja maahanmuuttajaperheiden välisessä dialogissa on kyselymme mukaan ristiriitaisia kokemuksia. Teettämässämme kyselyssä ilmeni, että osa päiväkotien henkilökunnasta pystyi käymään avointa dialogia tulkin avustuksella, vaikkakin yhteinen kieli puuttui. Dialogi ei kuitenkaan välttämättä aina onnistu. Kyselyistä nousi seuraavanlainen tapaus esille: tulkin ollessa paikalla, on henkilökunnalle jäänyt välillä sellainen tunne ja kuva, että tulkki ei käännä kaikkea, mitä perheen kanssa keskustellaan. Henkilökunta oli tehnyt tämän päätelmän vanhempien ilmeistä ja eleistä. Mutta niinhän sitä sanotaan, että ilmeet ja eleet kertovat enemmän kuin puhe. Tämä tapaus todistaa sen, että pelkän

tulkin avulla ei voida saavuttaa avointa dialogia, vaan päivähoitohenkilökunnan puheen avuksi tarvitaan myös muita työkaluja.

”Kyllä pystymme puhumaan heidän kanssaan kaikesta avoimesti.” (vastaaja 14)

”Joskus tulee sellainen olo, että tulkki ei käännä kaikkea, mitä perheellemme haluamme sanoa. Tulee tunne, että tulkki ei halua kääntää negatiivisia asioita perheelle.” (vastaaja 22)

Nykyisin maahanmuuttajaperheet ovat oppineet käyttämään päivähoitopalveluja huomattavasti enemmän kuin aikaisemmin. Tästä johtuen on päivähoidossa syntynyt tarve kehittää maahanmuuttajatyötä ja hankkia lisää uutta ja ajankohtaista tietoa. Tähän tarpeeseen perustuu myös meidän opinnäytetyö, sillä aloite tämän selkokielen oppaan tekemiseen Oulun kaupungille ja eritoten maahanmuuttajaperheille syntyi maahanmuuttajakoordinaattori Raija Ylilehto-Suvannon ideasta. Päivähoidon työntekijät olivat huomanneet, että suurin ongelma työntekijöiden ja maahanmuuttajaperheiden välillä oli se, että he eivät tule tarpeeksi ymmärretyksi keskenään. Toiveissa oli saada hyvin selkeällä ja yksinkertaisella kielellä työstetty opas, jossa kerrotaan kaikki olennainen oululaisesta päivähoidosta. (Raija Ylilehto-Suvanto)

5. ASIAKASLÄHTÖISYYS

5.1. Asiakaslähtöisyys varhaiskasvatuksessa

Minna Sorsa (2002) on pro gradu-työssään pyrkinyt määrittelemään asiakaslähtöisyyttä sosiaali- ja terveyspalveluissa. Hänen mukaansa asiakaslähtöisyys ilmenee sosiaali- ja terveyspalveluissa toisaalta arvopohjan ja ajattelun tasolla, ja toisaalta käytännön toimintana. Näitä kahta puolta yhdistää työhön liittyvä jatkuva eettinen pohdinta. Arvopohjan ja ajattelun tasolla asiakaslähtöisyys tarkoittaa Sorsan mukaan sitä, että työtä ohjaavana keskeisenä periaatteena nähdään ihmisarvo ja sen kunnioittaminen. Ihmiskeskeisyys ja yhdenvertaisuus ovat ajattelun tärkeitä pilareita. Arvopohjaan kuuluu myös kokonaisvaltainen lähestymistapa asiakkaaseen, hänet nähdään osana ympäristöään. Arvopohja luo näkemyksen asiakkaasta, työntekijästä ja näiden rooleista ja suhteesta sekä yhteistyön luonteesta.

Käytännön toiminnan tasolla asiakaslähtöisyys ilmenee (Sorsan 2002) mukaan siinä, että toiminta lähtee asiakkaan omasta erityisestä elämäntilanteesta käsin. Ihmiskeskeisyyden periaatteen mukaisesti asiakas on työn keskipisteenä. Yhdenvertaisuuden periaatteen mukaisesti asiakkaan ja työntekijän välinen suhde on tasa-arvoinen yhteistyösuhde, johon molemmat tuovat mukaan oman ihmisyytensä. Työntekijä on tässä suhteessa samalla sekä ihminen, että asiantuntija. Yhteistyösuhde on luonteeltaan yhtä aikaa dialoginen eli vuorovaikutuksellinen ja yhteistoiminnallinen eli suhde, jossa työskennellään yhdessä, ja tämä painottuu kokonaisvaltaisen lähestymistavan myötä.

Käytännön toiminnan tasolla asiakaslähtöisyyteen liittyy myös organisaatio ja sen merkitys työskentelylle. Asiakaslähtöinen työskentelytapa edellyttää, että työntekijä saa työnsä yhteisönsä ja organisaationsa tuen. Lisäksi asiakaslähtöisyys ylittää organisaatorajat niin, että mitkään organisatoriset rajat eivät muodostu esteeksi asiakkaan palvelemiselle ja auttamiselle. Asiakaslähtöisyys työtä ohjaavana periaatteena edellyttää siis jatkuvaa eettistä pohdintaa ja asiakaskohtaisesti muuttuvaa ja joustavaa toimintaa. (Sorsa 2002, 43–68.)

Kuten edellä kirjoitimme, täytyy koko organisaation olla mukana tekemässä työtä asiakaslähtöisesti tai muuten siitä ei synny ehjää kokonaisuutta. Mielestämme maahanmuuttajien kanssa tämä seikka vaan korostuu, sillä perheillä voi olla hyvin erilaiset taustat ja taustalla rankkojakin pettymyksiä ihmisiä ja viranomaisia kohtaan. Jotta asiakassuhde pystyy muodostumaan hyvälle ja toimivalle pohjalle, täytyy molemmanpuoleinen luottamus ansaita.

Varmasti yksi tärkeimmistä elementeistä asiakkaan ja työntekijän vuorovaikutuksessa on yhteisen sävelen löytäminen ja se, että he ovat edes jokseenkin samalla aaltopituudella ja että, yhteinen taival lähtee asiakkaan tarpeista. Särkelä (2001) kirjoittaa kirjassaan Välittäminen ammattina siitä, miten meidän työntekijöiden tulisi luoda sellainen suhde asiakkaaseen, jossa asiakas haluaa työskennellä ja työntekijä todella auttaa asiakastaan ja toimia asiakkaan parhaaksi. Hyvä työskentely suhde on vastavuoroinen. Siinä asiakas pohtii myös itse omia asioitaan ja niiden parannuskeinoja eikä vain istu ja kuuntele. Työntekijän ei pidä päteä liikaa, vaan kuunnella myös mitä sanottavaa asiakkaalla on. Ja varmasti myös työntekijä voi oppia asiakkaalta hyödyllistä tietoa elämästä.

Hyvän asiakassuhteen rakentumisessa ensiarvoisen tärkeää on löytää molemminpuolinen luottamus. Yksi vastaajistamme oli maininnut, että kaikki riippuu perheestä, kauanko menee, jotta luottamus syntyy. Luulemmepa, ettei se ihan näin ole, vaan nimenomaan molemminpuolinen luottamus on tärkeitä. Sosiaalisessa auttamistyössä tarvitaan hyviä ihmissuhdetaitoja. Varsinkin, jos asiakas ei luota työntekijään, on melkein mahdotonta pystyä luomaan hyvä ja hyväksi asiakkaalle oleva suhde. Ei pidä olettaa, että hyvä luottamus suhde syntyy heti ensimmäisillä kerroilla. Tarvitaan pitkäjänteisyyttä ja tässäkin tapauksessa molemminpuolista yhteydenpitoa. Byrokratia voi olla sen verran mutkikasta ja hidasta, ettei asiakas saa päätöksensä hetkessä ja tässä tarvitaan malttia. Työntekijä luultavammin tekee kaikkensa, jotta näin olisi. Särkelä (2001) kirjoittaa hyvin siitä, kuinka vaitiolovelvollisuus on vain yksi luottamuksellisen suhteen elementti. Keskeistä on luottamus siihen, että yhdessä pyritään asiakkaan hyvään ja suhteessa ei tehdä mitään osapuolia loukkaavaa. Jos joudutaan tekemään joitakin ei-toivottuja ratkaisuja, niin suhteessa on varmuus ja luottamus siihen, että mitään ei tehdä toisen vahingoittamisen tarkoituksessa. Luottamuksellinen työskentelysuhde ei kuitenkaan ole itsestään selvä lähtökohta, vaan

hyvässä työskentelyssä vähitellen lisääntyvä elementti, hyvän työskentelyn tulos. Varsinkin maahanmuuttajaperheiden kohdalla tällä luottamuksen saannilla on valtava merkitys, sillä kuten jo aiemmin kirjoitimme, näillä perheillä voi olla taustalla rajuja pettymyksiä viranomaisia kohtaan.

Asiakaslähtöisyydessä kaikki lähtee kuitenkin siitä, kuinka kohtaat ihmisen. Tässä ei ole merkitystä kansalaisuudella, kulttuurilla, sukupuolella tai ihon värillä, vaan ainoastaan sillä, kuinka kohtaat toisen ihmisen. Se pitäisi muistaa pitää mielessä aina. Ilman ennakkoluuloja syntyy aito ja välittävä asiakassuhde, joissa sekä työntekijällä, että asiakkaalla on hyvä olla. Mutta miten sitten muistamme aina pitää mielessä sen, että jokainen ihminen on kohdattava yksilönä? Varsinkin kiireen keskellä ei aina ole aikaa kohdata jokaista yksilötasolla, vaan helposti tulee kohdattua tietyn kulttuurin edustajat samalla tavalla. Jokaisen kulttuurinkin välillä on aina pieniä eroja ja varmaan ainakin muutama yhteentörmäys pystyttäisiin välttämään, kun olisi aikaa kohdata yksilö yksilönä ja perhe perheenä.

5.2 Asiakaslähtöisyys ja maahanmuuttajat

Kansainvälistyminen on nykyisin trendisana. Jotta pystyisi toimimaan monikulttuurisessa työyhteisössä asiakaslähtöisesti lasta ja hänen perhettään kunnioittaen, hoitajan on kasvatettava tietämystään eri kulttuureista sekä kehitettävä kykyään ymmärtää kulttuurista moninaisuutta. Lastenhoidon ammattilaiset tarvitsevat runsaasti tietoa eri kulttuureista, jotta he voivat parhaalla mahdollisella tavalla tukea lasten identiteettiä ja itsetuntoa (Järvinen & Laine & Hellman-Suominen 2009, 104–106).

Monikulttuurisuus tarkoittaa varhaiskasvatuksessa sitä, että etsitään erilaisia tapoja, joiden avulla lasta autetaan tuomaan esille omaa kieltä ja kulttuuria. Päiväkodeissa on esimerkiksi järjestetty äitien aamuja, joihin ulkomaalaistaustaiset äidit tulevat juttelemaan hoitohenkilöstön kanssa ja osallistumaan päiväkodin aamutoimintaan. Päivähoidossa ulkomaalaistaustaisten lasten yksilöllistä, kulttuurista ja sosiaalista kehittymistä tuetaan pitkälti leikin, etenkin roolileikin avulla. Nykyään päiväkodeissa

tarvitaankin monenlaisia roolivaatteita ja etnisesti puettuja nukkeja. (Järvinen ym. 2009, 106–108).

Asiakaslähtöisyys maahanmuuttajatyössä rakentuu yhtäältä yleisille asiakaslähtöisyyden kriteereille julkisissa sosiaalipalveluissa ja toisaalta maahanmuuttajien erityispiirteiden huomioimiselle. Helsingin kaupungin sosiaaliviraston selvityksessä (2001) on kartoitettu maahanmuuttajien ja monikulttuurisuuden merkitystä sosiaalipalveluissa. Selvityksen mukaan maahanmuuttajien erityistarpeet ovat ensinnäkin kielellisiä ja kulttuurisia ja toiseksi niihin vaikuttavat maahantuloon johtaneet syyt kuten pakolaisuus, ja kolmanneksi maahanmuuttajan arkipäivän toimintamahdollisuudet tai niiden puute, kuten työttömyys. Selvityksen tehnyt työryhmä on esittänyt myös toimenpiteitä, jotka parantaisivat asiakaslähtöisyyden toteutumista maahanmuuttajasiakkaiden kanssa työskennellessä. Näitä toimenpiteitä on mm. henkilöstölle suunnattu monikulttuurisuuskoulutus ja maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden käyttö erityisinä kulttuuritulkkeina eli kielellisinä ja kulttuurisina välittäjinä toimenpiteissä. (Vuorio 2001, 5-22).

Kyselystämme selvisi, että asiakaslähtöisyys poikkeaa hiukan totutusta maahanmuuttajaperheiden kohdalla. Pieni osa vastaajista oli sitä mieltä, että se ei juuri poikkeaa, mutta moni vastaajista viestitti, että ottaa oman aikansa ennen kuin perheet uskaltavat ilmaista omia toiveitaan omien lastensa suhteen. Osa koki asiakaslähtöisyyden hiukan työläämpänä syystä, että ei ole yhteistä kieltä. Myös yhteydenpidon kerrottiin olevan tiiviimpää alussa, mutta tasoittuvan ajan kanssa.

”Perusasioita käydään läpi enemmän kuin suomalaisten perheiden kanssa ja vie enemmän aikaa mieltä työntekijöiltä.” (vastaaja 3)

”Maahanmuuttajaperheet eivät ehkä uskalla ensiksi ilmaista toiveitaan lapsensa suhteen, myöhemmin (1-2 vuoden kuluttua) kyllä.” (vastaaja 14)

”Onhan asiakaslähtöisyys erilaista, jos ei ole yhteistä kieltä.” (vastaaja 5)

Kysyimme myös, oliko henkilökunta kohdannut maahanmuuttajaperheiden kohdalla päiväkodin säännösten ymmärtämisessä ongelmia. Vastauksista käy ilmi, että erityisesti juuri näiden päiväkodin jokapäiväisten säännösten ymmärtämisessä on ollut ongelmia, jotka ovat henkilökunnan mukaan johtuneet yhteisen kielen puuttumisesta. Ongelmia oli tuottanut esimerkiksi tuonti- ja hakuajat, sairaiden lasten hoitoon tuonti, sähkään sopivien vaatteiden pukeminen lasten päälle. Vastuksissa henkilökunta on ottanut esille, että päivittäisiä säännöksiä on laitettu kuvina maahanmuuttajaperheiden lasten reissuvihkoihin.

”Välillä on ollut ongelmia ihan käytännön asioiden ja aikataulujen ymmärtämisessä (esimerkiksi vaatetus, retkiasiat, poissaoloilmoitukset). Olemme näin pyrkineet laittamaan informaation kuvina lasten reissuvihkoihin.” (vastaaja 6)

Maahanmuuttajalapsen aloittaessa päiväkotielämää, on hänen perheen kanssa tehtävään yhteistyöhön varattava aluksi aikaa, koska kaikilla perheillä ei ole mitään käsitystä siitä, mitä päiväkodissa tapahtuu. Tässä on syytä muistaa asiakaslähtöisyys eli ottaa perhe mahdollisimman hyvin huomioon ja esimerkiksi kutsua vanhemmat muutamaksi tunniksi päiväkotiin seuraamaan, mitä siellä tapahtuu päivän aikana. On tärkeää muistaa olla myös mahdollisimman positiivinen. Vanhempien toiveiden lisäksi henkilökunnan tulee tiedottaa päiväkodin tavoista ja muistuttaa vanhempia ainakin aluksi useampaan otteeseen perusjutuista. Keskustelut lisäävät luottamusta päiväkodin työntekijöihin, joten henkilökunnan tulee olla mahdollisimman avoimia ja aktiivisia. Jos päiväkodissa ei ole omahoitajasysteemiä käytössä, niin ainakin aluksi jokaiselle maahanmuuttajaperheelle kannattaisi nimetä omahoitaja. Omahoitajasysteemi on työmenetelmä, jossa lapsilla on päiväkodissa omat nimetyt hoitajat. Omahoitaja vastaa lähinnä yhteydenpidosta kotiin ja hoitaa esimerkiksi lapsen päivittäisiä asioita. Näin syntyisi helpommin luottamussuhde päiväkotiin, kun ensin tutustuisi kunnolla yhteen työntekijään ja siitä lähtisi pikku hiljaa laajentamaan tutustumisia muihin työntekijöihin. (Räty 2002, 166.)

”Kyllähän sitä yrittää luoda positiivista Suomi-kuvaa uusille perheille ja kertoa, että pakkaneinkin on ihan kiva juttu, kun siihen tottuu.” (vastaaja 27)

”Toin kerran yhdelle perheelle omien lasten pieneksi jääneitä toppavaatteita, jotta he saisivat edes vähän positiivisemmän kuvan Suomen talvesta ja pakkasesta, kun olisi lämmintä päälle pantavaa. (vastaaja 18)

*”Omahoitajuus on tosi jees juttu juuri maahanmuuttajaperheiden kohdalla.”
(vastaaja 9)*

6. KASVATUSKUMPPANUUS

6.1. Kasvatuskumppanuuden lähtökohdat

Valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välinen kasvatusyhteistyö määritellään kasvatuskumppanuudeksi. Kasvatuskumppanuudella tarkemmin ottaen tarkoitetaan henkilöstön ja vanhempien tietoista toimimista ja sitoutumista lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Huomattavaa on, että kasvatuskumppanuus ymmärretään vanhempien ja henkilöstön tasavertaiseksi vuorovaikutukseksi. (Kaskela & Kekkonen 2006, 11.)

Kasvatuskumppanuuden lähtökohtana on Lapsen oikeuksien sopimuksen edistäminen perheen ja palvelujen tarjoajien välisessä yhteistyössä. Näin ollen kasvatuskumppanuus edistää ja tukee lapsen ääntä arvostavan palvelukulttuurin, dialogisen vuorovaikutuksen ja luottamuksellisen yhteistyösuhteiden luomista lapsen kasvu- ja kehitysympäristöihin. Kasvatuskumppanuuden tulee rakentua kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogisuuden periaatteille. On tärkeää, että kumppanuudessa kiinnitetään huomiota siihen, miten vanhemman lasta koskeva tietämys tulee kuulluksi, vastaanotetuksi, keskustelluksi ja jaetuksi vuoropuhelussa ammattilaisen ja vanhemman välillä. Kasvatuskumppanuuden yksi tärkeimmistä päämääristä on, että lapselle läheiset aikuiset kehittävät kykyään kuulla lasta. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos)

6.2. Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa

Vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten vuorovaikutusta on eri aikakausina tarkasteltu erilaisista näkökulmista. Vuorovaikutuksesta puhuttaessa on käytetty mm. käsitteitä yhteistyö tukeminen ja nyt viimeisimpänä kumppanuus. Pitkän aikaa koulut ja päiväkodit ovat olleet asiantuntijoiden ”omaa reviiriä” ja näin ollen vanhempien asema on jäänyt hyvin vähäiseksi. Viimeaikoina vanhemmat ovat alkaneet vaatia enemmän sanansijaa heidän lastansa koskevissa kasvatuksellisissa päätöksissä. Nykyisen kumppanuusajattelun juuret löytyvät 1986 laaditusta Unescon ”Working together” –

raportista, jossa perustellaan ammatti-ihmisten ja vanhempien kumppanuuteen pohjaavaa yhteistyötä yhteisen intressin eli lapsen kasvun ja oppimisen kannalta. Tässä raportissa määritelty kumppanuus merkitsee ammatti-ihmisten ja vanhempien tasavertaisuutta. Tämän myötä ammatti-ihmisten ajattelussa vanhemmat muuttuvat passiivisista tuettavista aktiivisiksi palveluiden käyttäjiksi. Suomessa kasvatuskumppanuuden käsitettä on kiedottu päivähoitolain ympärille. Viime vuosina erityisesti päivähoitolain velvoitetta perheiden kotikasvatuksen tukemisesta on työstyetty eteenpäin kasvatuskumppanuuden käsitteen avulla. (Karila ym. 2006, 92–93) Päivähoitolain mukaan (Laki lasten päivähoitosta 367/1973) suomalaiselle päivähoitolle on määritelty kaksi tehtävää: lasten kehityksen kokonaisvaltainen tukeminen ja perheiden kotikasvatuksen tukeminen (Finlex 2011).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan, että vanhemmilla tulee aina olla mahdollisuus osallistua omaa lastaan koskeviin kasvatuskeskusteluihin sekä lapsikohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen. Tämän myötä vanhempien tulee myös voida vaikuttaa koko päivähoitoyksikön, että kunnan varhaiskasvatussuunnitelman sisältöön ja arvioinnin perusteisiin. Varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuuden yhtenä tehtävänä on asteittain syventää varhaiskasvatuksen henkilöstön ja vanhempien kohtaamisia. Vanhempien sekä hoito- ja kasvatushenkilöstön välinen vuorovaikutus pääsee syvenemään, kun henkilöstön asiantuntemus ja vanhempien oman lapsensa tuntemus ovat aidossa dialogissa keskenään. Aidossa dialogissa lapsen asiat ja elämäntilanteet päivähoitossa ja perheessä tulevat vastaanotetuksi ja jaetuksi kunnioittavassa, tasavertaisessa ja avoimessa vuoropuhelussa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 17.)

Kyselyyn vastaajien mielestä tasavertaisessa ja avoimessa vuoropuhelussa oli koettu ongelmia. Kyselymme perusteella päiväkodin henkilökunnalla oli epäilyksiä siitä, saavatko maahanmuuttajaperheen vanhemmat kerrottua kaikkea heidän lastaan koskevia asioita oikein päiväkodinhenkilökunnalle. Meidän mielestä muutama kommentti osoitti sen, että kasvatuskumppanuus voi lähteä rakentumaan vasta, kun maahanmuuttajaperheiden vanhemmat ovat selvillä päiväkodin arjesta ja siihen sisältyvistä elementeistä. Perusasioiden ollessa selvillä voidaan keskusteluissa syventyä muihin aiheisiin.

”Voihan olla, etteivät mamulaiset saa toiveitaan meille ymmärretyksi. Esimerkiksi kerran yhden lapsen kohdalla oli paljon ongelmia hakuaikojen suhteen, joiden selventämiseen meni paljon aikaa.” (vastaaja 10)

Kasvatuskumppanuuden kannalta keskeiset käsitykset liittyvät mm. kasvatukseen, kasvatuksen arvopäämääriin, hyvän kasvatuksen menetelmiin, hyvään lapsuuteen, vanhemmuuteen ja perheen tehtäviin. Kyseisistä asioista on sekä päiväkotihenkilöstön, että vanhempien keskuudessa monenlaisia käsityksiä. Käsitusten eroavaisuudet johtuvat monista tekijöistä esim. erilaisista arvoista ja erilaisesta elämänhistoriasta. Näkemyksemme siitä, keitä pidämme hyvinä vanhempina tai ammattikasvattajina ja sopivina kumppaneina, kumpuavat omista arvostuksistamme ja kokemuksistamme. (Karila 2006, 95)

6.3. Kasvatuskumppanuuden rakentuminen

Kasvatuskumppanuuden rakentumisessa henkilöstö vastaa siitä, että kasvatuskumppanuus sisältyy alusta alkaen osaksi perheiden ja päivähoidon yhteistyötä. Kasvatuskumppanuuden tulee olla ammatillista toimintaa, jonka tavoitteena on tunnistaa mahdollisimman varhain lapsen erityisen tuen tarve ja yhdessä vanhempien kanssa tulee etsiä sopivat toimintatavat lapsen tukemiseksi. (Kaskela & Kekkonen 2006, 21.)

Kumppanuudessa vanhemmat ja ammatti-ihmiset työskentelevät yhdessä. Näin ollen sekä vanhemmilla että työntekijöillä on erilaista tietoa lapsesta. Kumppanuudessa on merkityksellistä, kuinka työntekijä välittää oman ammatillisen osaamisensa vanhemmille. Kumppanuuteen perustuvassa vuorovaikutuksessa varhaiskasvattaja jakaa lapsen liittyviä havaintoja, käsityksiä, tietoa, kokemuksia ja ymmärrystä perheille kunnioittavasti, asiallisesti ja arkisesti. Kasvatuskumppanuudessa tavoitteena on jo päivähoitosuhteen alussa luoda riittävän vakaa luottamus myös hankalien asioiden puheeksi ottamiseksi. Tätä luottamusta tarvitaan myös tavanomaisiin kasvatuskeskusteluihin. (Kaskela & Kekkonen 2006, 21.)

Luottamussuhteen rakentumiseen menevästä ajasta oltiin kyselyssämme hyvin yksimielisiä. Vastauksissa ilmeni, että luottamussuhteen rakentuminen voi ottaa enemmän aikaa maahanmuuttajaperheiden kanssa verrattuna suomalaisiin perheisiin. Yleisimmäksi syyksi tähän määriteltiin yhteisen kielen puuttuminen. Kyselyn kommentit osoittivat sen, kuinka tärkeää kasvatuskumppanuuden rakentumisen kannalta on päiväkodin henkilökunnan ja vanhempien välinen tasavertainen keskustelu.

”Ainahan se tulkin avulla käyty keskustelu on jäykempää ja parempi/syvällisempi yhteistyö tulee vasta vuosien kuluttua”. (vastaaja 19)

”On tosi iso asia, että on yhteinen kieli. Tulkin käyttökään ei ole aina sama asia kuin yhteinen kieli (ei koskaan!)” (vastaaja 2)

Siirtyminen kodista päivähoitoon on suuri askel sekä lapselle, että perheelle. Tilanteeseen liittyy usein monenlaisia tunteita ja hämmennystäkin. Vanhempien ja päivähoiton työntekijöiden toimivan vuorovaikutussuhteen kautta voidaan yhdistää lapselle tärkeiden kahden tahon tiedot ja kokemus lapsen parhaaksi. Kasvatuskumppanuus on siis kasvattajien ja vanhempien yhteinen prosessi, joka alkaa siitä hetkestä, kun perhe ottaa yhteyttä päivähoitoon ja päättyy siihen, kun lapsi lähtee päivähoitosta. (Kaskela & Kronqvist 2007, 22–24.)

Vanhemmille on tärkeätä kuulla, miten heidän lapsensa päivä on mennyt, onko hän syönyt hyvin, onko päiväunilla tullut uni ja onko sattunut mitään erikoista. Arkipäivän kokemukset, sattumukset ja pohdinnat ovat niitä palasia, jotka auttavat muodostamaan yhdessä kokonaisemman kuvan lapsesta. Päivittäiset kohtaamiset ja keskustelu lapsesta mahdollistavat luottamusta ja kasvatuskumppanuutta syventävän suhteen.

Työntekijöiden näkökulmasta katsottuna ja eritoten heidän työnteon näkökulmasta katsottuna, voi kasvatuskumppanuus muodostua välillä jopa rasisiteeksi. Sitä tulkitaan usein velvollisuudeksi olla koko ajan vanhempien käytettävissä. Vanhemmat tuovat lapsia ja hakevat lapsiaan eri aikoihin, mikä aiheuttaa monia keskeytyksiä lapsiryhmän toiminnassa. Vanhemmat eivät tarkoita tällä pahaa, mutta silti vanhempien etu menee näissä tilanteissa lapsen edun edelle. Lapsilla pitäisi olla oikeus keskittyä rauhassa

siihen, mitä he tekevät. Uudet vaatimukset on otettu osaksi päiväkodin arkea rakentamatta uusia käytänteitä työkuultuuriin. Kasvavia odotuksia ja työtehtäviä ei ole huomioitu henkilöressurssien määrittelyssä. Esimerkiksi henkilökunnan ja vanhempien neuvonpidolle ei ole varattu aikaa lainkaan. (Lastentarha 2/11, 43).

7. SELKOKIELISYYS

7.1. Selkokielen yhteiskunnalliset ulottuvuudet

Sana selkokieli tuli Suomessa käyttöön ilmaisun *helppolukuinen kirjallisuus* kautta. Sana *helppolukuinen kirjallisuus* korvattiin sanalla selko suomen kielen lautakunnan toimesta vuonna 1978. Selkokielen tarkoituksena ei ole korvata hyvää selkeää yleiskieltä vaan sen tarkoituksena on tukea niiden ihmisten tiedonsaantia, joille selkeä yleiskieli on liian vaikeaa. Selkokeskus on määritellyt selkokielen seuraavalla tavalla:

”Selkokieli on suomen kielen muoto, joka on mukautettu sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan yleiskieltä luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi. Se on suunnattu ihmisille, joilla on vaikeuksia lukea ja/tai ymmärtää yleiskieltä.” (Virtanen 2009, 17–18.)

Selkokieltä alettiin kehittää Suomessa 1970-luvulla lähinnä kehitysvammaisten ihmisten käyttöön. Tällöin selkokielen kehittymisen vaiheessa selkokieli oli kirjoitettua tekstiä. Silloin oivallettiin, että muokkaamalla yleiskielisiä tekstejä selkokielisiksi taataan osalle kehitysvammaisista ihmisistä paremmat osallistumisen ja ymmärtämisen mahdollisuudet. Nykyään selkokielisiä materiaaleja on alettu tuottaa kehitysvammaisten ihmisten lisäksi myös muille ryhmille esim. suomen kieltä opiskeleville maahanmuuttajille. Selkokielestä katsotaan olevan hyötyä niille ihmisille, jotka tarvitsevat tukea puheen tai tekstin ymmärtämiseen, lukemiseen, puhumiseen tai kaikkiin näihin. (Kartio 2009, 8.)

Selkokielen oikeutusta on eniten perusteltu tasa-arvon kautta. Suomen perustuslaissa todetaan, että ketään ihmistä ei saa ilman hyväksyttävää perustaa asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. YK:n alainen Kirjastojärjestö IFLA julkaisi 1990-luvulla selkokielen kirjoitusohjeet. Ohjeissa puolustettiin selkomateriaalin tarvetta ihmisten demokraattisella oikeudella kulttuuriin, tiedonsaantiin ja kirjallisuuteen. Jotta tämä oikeus toteutuisi, monet ihmiset, joilla on vamma tai rajoittunut luku- tai kirjoitustaito, tarvitsevat selkomateriaalia. 2000-luvun

alusta selkokielen tarvetta on usein perusteltu saavutettavuus-käsitteen kautta. Palvelujen hyvä saavutettavuus tarjoaa yksilölle mahdollisuuden osallistua ja saada elämyksiä riippumatta siitä, millaisia ominaisuuksia ihmisellä itsellään on. Palveluita suunniteltaessa on otettava huomioon ihmisten yksilölliset ominaisuudet. Ihmiset eivät liiku, aisti tai toimi keskenään identtisesti. Selkokieli mahdollistaa käyttäjilleen paremman tiedollisen ja tiedotuksen saavutettavuuden. (Virtanen 2009, 20–21.)

Olisi toivottavaa väärinymmärryksien välttämiseksi, jos maahanmuuttajien kanssa asioitaessa ja keskusteltaessa olisi tulkki aina apuna. Käytännössä näin ei useinkaan ole. Tällöin on tärkeää kiinnittää huomiota selkeään viestintään. Oma puhenopeus ja sanojen käyttö pitää sopeuttaa maahanmuuttajien tasolle. Selkokieli on tietoisesti mukautettua kieltä. Sille ei ole olemassa tarkkoja kriteerejä, vaan puhuttaessa tai kirjoitettaessa otetaan huomioon vastaanottajan erityispiirteet. Selkokielessä suositaan lyhyitä sanoja, lyhyitä lauseita ja helppoja lauserakenteita. Asiat esitetään mahdollisimman konkreettisesti. Tärkeää on, että asiat etenevät johdonmukaisesti. Sanojen tuttuus on tärkeä selkokielen kriteeri. (Räty 2002, 151.)

7.2. Selkokieliisyys vuorovaikutuksena

Selkokielistä vuorovaikutusta tarvitaan tilanteissa, joissa keskustelun toisen osanottajan kieli- tai kommunikaatiotaito on huomattavasti heikompi kuin toisen. Selkokielen avulla keskustelukumppanille annetaan mahdollisuus päästä osalliseksi keskusteluun ja sitä kautta hän pääsee yhteisönsä täysivaltaiseksi jäseneksi. Selkokielisessä vuorovaikutuksessa osaavampi viestijä muokkaa puhettaan sanastoltaan, rakenteeltaan ja sisällöltään puhekumppaninsa tarpeiden mukaiseksi. Lisäksi viestijä yrittää parhaansa mukaan ymmärtää tämän tapaa puhua ja viestiä. Puheensa apuna viestijä voi käyttää puhetta tukevia kommunikointikeinoja, kuten piirtämistä, viittomista tai valmiita kuvia. Selkokielisen vuorovaikutuksen tavoitteena on helpottaa molemminpuolista ymmärtämistä ja kummankin mahdollisuutta osallistua vuorovaikutukseen. (Kartio 2009, 5.)

Vuoronperään toimiminen on inhimillisessä vuorovaikutustilanteessa niin keskeinen toimintatapa, että yleensä havahdumme vasta silloin, kun se syystä tai toisesta rikkoontuu. Ärsyynnymme, jos joku keskeyttää meidät tai hämmennymme, jos emme

saa keskustelukumppaniltamme vastausta esittämäämme kysymykseen. Erityisen haastavaksi kahdenkeskinen vuorovaikutus voi muotoutua sellaisessa epäsymmetrisessä vuorovaikutustilanteessa, joissa toisella keskustelun osanottajalla on suuria kielen ja vuorovaikutuksen ongelmia (Leskelä 2009, 26.)

Kysyimme päiväkotien henkilökunnalta maahanmuuttaja perheiden ja heidän välisestä kommunikoinnista ja mahdollisista siinä esiintyvistä ongelmista. Vastauksista ilmenee, että aloituspalaverissa käydään samat asiat läpi maahanmuuttajaperheiden kanssa kuin suomalaisten perheiden kanssa. Aloituspalaverissa voidaan käyttää tulkkia, jos henkilökunta epäilyttää vanhempien suomenkielen taito tai jos maahanmuuttajaperheet sitä vaativat. Aina ei kuitenkaan ole tulkkia saatavilla ja näin ollen päiväkodinhenkilökunnan ja maahanmuuttajaperheen vanhempien välisessä kommunikoinnissa voi ilmetä ongelmia yhteisen kielen puuttuessa. Näin ollen vuorovaikutus ei tapahdu saumattomasti. Tulkin puuttuessa oli päiväkotien henkilökunta turvautunut aloituspalaverissa puheensa yksinkertaistamiseen, piirtämiseen ja kuvien käyttöön, jotta perheet ymmärtäisivät palaverissa käydyt asiat.

”Tarvittaessa olemme aloituspalaverissa käyttäneet puheemme apuna kuvia, esineitä ja joskus jopa olemme näytelleetkin” (vastaaja 13)

”Käymme perheiden kanssa läpi Tervetuloa päiväkotiin -tiedotteen sekä muut käytännön päiväkotimaailmaa koskevat tiedotteet.” (vastaaja 24)

7.3. Selkokielioppaan teoreettiset perusteet

Yksi perustelu laatimellemme maahanmuuttajaperheille jaettavalle selkokieliselle oppaalle on selkomateriaalin vaikuttaminen ihmisten elämänlaatuun ja hallittavuuteen. IFLA:n Internet-sivujen (2011) mukaan selkomateriaalien saatavuudella voidaan katsoa olevan yhteys myös elämänlaatuun. Selkomateriaalien avulla on mahdollista laajentaa maailmankuvaa, saada omaa elämää paremmin haltuun, tulla paremmin informoiduksi ja itsevarmemmaksi tekemään omia ratkaisuja. Näin ollen lukemisen kautta on

mahdollista kasvaa ihmisenä sekä jakaa ajatuksia ja kokemuksia. Katsomme, että laatimamme oppaan avulla maahanmuuttajaperheiden on helpompaa ymmärtää, mitä päivähoidossa tehdään ja mitä yleisiä sääntöjä siellä pätee. Näin ollen lasten vanhemmat ovat paremmin valveutuneita ottamaan kantaa lastaan koskevissa asioissa päivähoidossa.

Toinen perustelu oppaan laatimiseen oli päiväkodin henkilökunnan mielipiteet oppaan käytettävyydestä/tärkeydestä. Kerroimme kyselyssä, että olemme laatimassa henkilökunnan käyttöön selkokielistä opasta maahanmuuttajaperheille jaettavaksi. Kysyimme myös työntekijöiden mielipidettä, että olisiko tällaiselle oppaalle käyttöä. Jokaisessa vastauslapussa oli yksinkertainen vastaus: kyllä. Näin selvä ja myönteinen vastaus oli ilo saada ja antoi lisäpotkua oppaan tekemiseen.

Lähdimme opasta laatiessa liikkeelle analysoimalla päiväkodin henkilöstön vastauksia avokyselymme kolmeen viimeiseen kysymykseen, jotka koskivat selkokieliopasta. Kysyimme, millaisia asioita olisi oppaaseen hyvä laittaa. Saimme seuraavanlaisia vastauksia:

”Perusasiat päivähoidosta, mitä päiväkodissa päivisin tehdään ja mitä vaatteita lapsille tulee pukea päälle eri vuodenaikoina.” (vastaaja 30)

”Päivärytmi ja niiden tärkeys.” (vastaaja 16)

”Perusasiat: syöminen, nukkuminen, ulkoilu, mitä saa tuoda päiväkotiin ja mitä ei.” (vastaaja 7)

”Kellonajat!” (vastaaja 26)

”Päivärytmi.” (vastaaja 19)

Oppaamme yksi tärkeä elementti on selkokuvat. Selkokuvat valitsimme Papunetin tarjoamasta selkokuvapankista. On hyvä muistaa, että kaikki kuvien käyttö ei ole kommunikointia. Kuvat edesauttavat meitä kaikkia tulkitsemaan ympäristöämme.

Hyvänä esimerkkinä voidaan pitää esimerkiksi liikennemerkkejä ja erilaisia kuvallisia opasteita, jotka helpottavat liikkumistamme. Kuvilla voidaan myös tukea ja korvata puhetta tai kirjoitettuja viestejä. Kuvat ovatkin tärkeä viestintäkeino ihmisille, joiden on vaikea ilmaista itseään tai ymmärtää muita puheen tai kirjoitetun kielen avulla. Niitä voidaan käyttää eri tarkoituksiin. Kuvat voivat olla välineitä ilmaisuun, tukea uusien asioiden ja käsitteiden ymmärtämistä sekä jäsentää itsenäistä toimintaa toimien ajattelun tukena. Kuvat ovat hyvä tuki myös puheen ja viittomien rinnalla sekä niiden opettelussa. (Papunet 2011)

Halusimme kyselyn avulla kartoittaa, olisivatko päiväkotien henkilöstön mielestä selkokuvat hyvä apu selko-oppaaseen tekstin tueksi. Kyselyssämme vastaajat yksimielisesti painottivat kuvien tärkeyttä selkokielioppaan osana.

Vastaajien mukaan:

”Kuvat ovat aina hyvä apu!” (vastaaja 4)

”Tosi hyvä idea – ehdottomasti.” (vastaaja 21)

”Todellakin tervetullut lisä- yksi kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa!” (vastaaja 28)

9. POHDINTA

Suomalainen yhteiskunta on muuttunut viime vuosikymmenen aikana maahanmuuttajien myötä yhä monikulttuurisemmaksi. Maahanmuuttajaperheiden lukumäärän lisääntyminen Suomessa vaikuttaa luonnollisesti myös varhaiskasvatuksen henkilöstön työskentelyyn Suomessa. Varhaiskasvatuksen parissa työskentelevän henkilökunnan tulee ottaa huomioon työssään eri kulttuuritaustaisten perheiden oma kulttuuri ja sen mukana tulevat käytänteet. Samalla maahanmuuttajaperheiden tulee sopeutua suomalaiseen yhteiskuntaan ja ymmärtää maamme tapoja ja käytänteitä. On hyvä muistaa, että monille maahanmuuttajaperheille päivähoitotoiminta on täysin vieras ja uusi asia.

Tämän työn tarkoituksena oli päiväkotien henkilökunnan näkökulmasta selvittää, onko asiakaslähtöisyys ja kasvatuskumppanuus erilaista maahanmuuttajaperheiden kanssa työskennellessä. Vastaukseksi saimme, että aina yhteistyö päiväkodin henkilökunnan ja maahanmuuttajaperheiden välillä ei suju saumattomasti ja ristiriitoja voi syntyä pienistäkin käytännön asioista, kuten ajankäytöstä tai pukeutumisesta sään mukaisella tavalla. Kyselyssä selvisi myös, että maahanmuuttajalapsen aloittaessa päivähoitossa, on hänen vanhempiensa kanssa tehtävä yhteistyö työläämpää kuin suomalaisen lapsen vanhempien kanssa. Tämän katsottiin johtuvan yhteisen kielen puuttumisesta ja kulttuurisista eroavaisuuksista. Yhteistyön lähtiessä käytiin päiväkodin henkilökunta katsoi, että he pystyvät avoimesti keskustelemaan maahanmuuttajalapsen vanhempien kanssa heidän lasta koskevista asioista. Puolestaan luottamussuhteen syntyminen maahanmuuttajalapsen vanhempien kanssa voi tapahtua viiveellä, koska epäluottamusta aiheuttaa maahanmuuttajaperheiden välinpitämättömyys päiväkodin käytänteitä kohtaan. Useat vastaajat epäilivät tämän välinpitämättömyyden johtuvan siitä, että tieto ei yksinkertaisesti kulje työntekijöiden ja vanhempien välillä.

Opinnäytetyön tuloksena syntyneen selkokielioppaan toivomme tuovan helpotusta päiväkotien henkilökunnan ja maahanmuuttajaperheiden väliseen yhteistyöhön. Toivomme, että kasvatuskumppanuuden toteutuminen saisi oppaasta tukea, koska oppaan avulla maahanmuuttajaperheet voivat rauhassa tutustua päiväkodin yleisempiin säännöksiin. Opas on tehty mahdollisimman helppolukuisiksi, jotta sen läpikäyminen ei tuntuisi mahdottomalta työltä. Tämä helppolukuisuuden mahdollistaa selkokielen ja –

kuvien käyttö oppaassa. Yhteistyön sujuessa paremmin ja ristiriitojen vähentyessä myös asiakaslähtöisyys ja kasvatuskumppanuus muuttuvat laadukkaammaksi ja paremmin toteutuneiksi.

Oman oppimisen kannalta opinnäytetyön tekeminen on ollut opettavainen prosessi. Olemme joutuneet käsittelemään omaa kirjoittamaamme tekstiä koko ajan ja aina sieltä on löytynyt kohta, jonka olisi voinut kirjoittaa myös toisella tavalla. Mielenkiintoisen tästä prosessista teki myös se, että teimme ensimmäistä kertaa tehtävää yhdessä. Kuten jo aiemmin kirjoitimme, oikeastaan suurin hankaluus oli löytää yhteistä aikaa ja sovittaa aikataulut yhteen, mutta onneksi asumme samalla paikkakunnalla, niin matkoihin ja kulkemiseen ei mennyt ylimääräistä aikaa.

Tätä työtä tehdessä ajatus siitä, että tulevaisuudessa olisi hienoa päästä työskentelemään maahanmuuttajaperheiden parissa, vaan kasvoi ja voimistui. Pohdimme monet kerrat tätä opinnäytetyötä työstäessämme, kuinka eri tilanteet voisi päiväkodissa hoitaa maahanmuuttajaperheiden kanssa. Tosin ennakkoon pohtiminen on yleensä helpompaa, kuin mitä se todellisuudessa on. Mutta olisi mukava päästä käyttämään näitä omia pohdintoja tulevaisuudessa ihan oikeastikin ja miksei myös tätä oma kokoamaamme selkokielistä opasta.

LÄHTEET:

Kirjallisuus:

Alila, Kirsi & Kronqvist, Eeva-Liisa 2008. Varhaiskasvatus vuoteen 2020. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki 2008.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Gissler, Mika & Maili, Malin & Matveinen, Petri & Sarvimäki, Matti & Kangasharju, Aki 2006. Maahanmuuttajat ja julkiset palvelut. Hakapaino Oy, Helsinki.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2002. Tutki ja kirjoita. Tammi, Helsinki.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Tammi, Helsinki.

IFLA - International Federation of Library Association and Institutions 2010. Professional Reports, No. 120. Guidelines for easy-to-read materials. <http://www.ifla.org> Luettu 15.5.2011

Järvinen, Mervi & Laine, Anne & Hellman-Suominen, Kirsi 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Kariston Kirjapaino Oy, Hämeenlinna.

Karila, Kirsti & Kinos, Jarmo & Virtanen, Jorma (toim.) 2001. Varhaiskasvatuksen teoria-suuntauksia. PS-Kustannus, Juva.

Karila, Kirsti. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Kasvatusvuorovaikutus. Karila, Kirsti & Alasuutari, Maarit & Hännikäinen, Maritta & Nummenmaa, Anna-Raija & Rasku-Puttonen, Helena (toim.) 2006. Vastapaino, Vaajakoski.

Kartio, Johanna (toim.) 2009. Selkokieli ja vuorovaikutus. Esa Print Oy, Tampere.

Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta: opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Gummerus Kirjapaino, Vaajakoski.

Kaskela, Marja & Kronqvist, Eeva-Liisa 2007. Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Stakes, Helsinki.

Kinos, Jarmo 2001. Lapsilähtöinen varhaiskasvatus. Teoksessa Hujala, Eeva (toim.). Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Gummerus Kirjapaino, Jyväskylä, 1-57.

Leskelä, Leela 2009. Selkokieli kahdenkeskisissä keskusteluissa. Teoksessa Selkokieli ja vuorovaikutus. Kartio (toim.). Esa Print Oy, Tampere.

Liebkind, Karmela 2001. Kun kulttuurit kohtaavat. Teoksessa Monikulttuurinen Suomi-
Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Liebkind (toim.). Tammer-Paino Oy, Tampere.

Monikulttuurinen varhaiskasvatus, pääkaupunkiseudun toimintamalli 2005–2007,
Helsinki.

Pietilä, Irma 2005. Teekkarin työkirja.

Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Sorsa, Minna 2002. Asiakaslähtöisyys sosiaali- ja terveystalveissa. Pro gradu-työ.
Tampereen yliopisto.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2007. Maahanmuuttajatyön kehittäminen
varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen maahanmuuttajatyön kehittämisjaosto,
Helsinki.

Särkelä, Antti 2001. Välittäminen ammattina. Vastapaino, Tampere.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi.
Tammi, Helsinki.

Valli, Raine 2002. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Gummerus Kirjapaino Oy,
Jyväskylä.

Virtanen, Hannu 2009. Selkokielen käsikirja. Esa Print Oy, Tampere.

Vuorio, Juha-Pekka (toim.) 2001. Maahanmuuttajat ja monikulttuurisuus
sosiaalipalveluissa. Selvityksiä 2001:12. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.

Lehdet:

Komi, Tiina 2011. Ihan tavallinen työpäivä. Lastentarha 2/11, 42–43.

Internet:

Finlex. Luettu 1.5.2011 <http://www.finlex.fi/fi/>

Kontio Tuula. Luettu 1.5.2011 <http://www.socom.fi/>

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Luettu 15.3.2011

http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/etusivu

Oulun kaupunki. Luettu 15.3.2011 <http://www.ouka.fi/>

Sisäasiainministeriö. Luettu 12.3.2011 <http://www.intermin.fi/>

Papunet. Luettu 15.5.2011 <http://www.papunet.net/>

Haastattelu:

Ylilehto-Suvanto, Raija 2010 ja 2011. Oulun kaupungin maahanmuuttokoordinaattori,
Oulu, 4.11.2010 ja 8.2.2011

LIITTEET:

Liite 1.

Kysely Kaijonharjun/ Meri-Toppilan päiväkodeille koskien maahanmuuttajaperheitä ja yhteistyötä heidän kanssaan.

1. Miten kerrotte maahanmuuttajalasten vanhemmille päiväkotinne säännöistä ym. käytännön asioista?

2. Onko näiden säännösten ymmärtämisessä ollut ongelmia? Jos on, niin millaisia ongelmia olette kohdanneet?

3. Muodostuuko yhteisen äidinkielen puuttuminen ongelmaksi silloin, kun päiväkodissanne tapahtuu jotakin rutiineista poikkeavaa? (esim. retkelle lähteminen). Jos ongelmia on ilmennyt, niin millaisia?

4. Oletteko havainneet, että jokin tietynlainen toimintamalli (esim. selkokieli, kuvien käyttäminen) auttaisi onnistuneeseen kommunikointiin?

5. Mikä/mitkä asiat tuottavat eniten ongelmia ymmärryksessä perheillä?

6. Koettako erityisen tärkeäksi maahanmuuttajalasten vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön?

7. Oletteko kokeneet, että yhteisen äidinkielen puuttuminen on vaikeuttanut yhteistyötä vanhempien kanssa? Jos on, niin millaisia ongelmia olette kohdanneet?

8. Onko yhteydenpito tiiviimpää maahanmuuttajaperheiden kanssa?

9. Onko asiakaslähtöisyys erilaista maahanmuuttajaperheiden kohdalla?

10. Kasvatuskumppanuuden syntymisen edellytyksenä on tasavertainen kommunikointi vanhempien kanssa. Oletteko kokeneet, että pystytte avoimesti keskustelemaan maahanmuuttajaperheiden kanssa heidän lasta koskevista asioista? Jos ette pysty niin, mikä vaikeuttaa avointa keskustelua?

11. Kasvatuskumppanuudessa tavoitteena on jo päivähoitosuhteen alussa luoda riittävän vakaa luottamus myös hankalien asioiden puheeksi ottamiseksi. Koetteko, että luottamussuhteen luomiseen menee enemmän aikaa kuin suomalaisten perheiden kanssa? Jos aikaa menee enemmän luottamuksen rakentamiseen, niin osaisitteko kertoa syitä tähän?

12. Teemme selkokielistä opasta maahanmuuttajaperheille siitä, mitä on päivähoito Oulussa. Näin työntekijän näkökulmasta, mitä asioita oppaaseen olisi hyvä laittaa?

13. Olisiko pelkkä selkokielineen opas toimiva ratkaisu, vai pitäisikö oppaaseen sisältyä irrotettavia pcs-kuvia? (esim. poikkeavia tilanteita varten).

14. Olisiko teidän mielestänne päiväkodissa, jossa työskentelette, tarvetta tällaiselle selkokielioppaalle?

Kiitoksia paljon ajastanne ja vastauksistanne!

Maria Arttijeffer ja Paula Kettunen

Liite 2

Oulun kaupunki
 Sosiaali- ja terveystoimi
 Päivähoito- ja perhetyö
 Palvelujohtaja, päivähoito

Päätös
 Päivämäärä
 18.11.2010

166 §
 Dnro
 OUKA: 5422 /045/2010

ASIANOSAINEN/ ASIA	Arttijeff Maria ja Kettunen Paula/opinnäytetyön tutkimuslupa "Selkokielineen opas maahanmuuttajaperheille" / Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu	
LAUSUNNON ANTAJAT/ LAUSUNNOT		
PÄÄTÖS/PERUSTELUT	Hyväksytään opinnäytetyön suorittaminen hakemuksen mukaisesti. Yksi kappale valmiista työstä on toimitettava päivähoiton käyttöön päätöksen tekijälle.	
ALLEKIRJOITUKSET	Päätöksen tekijä	Päätösluettelon pitävä
		
	 Ulla Rissanen Palvelujohtaja, päivähoito	 Iina Laakkonen toimistos sihteeri
OIKAISUVAATIMUS- VIRANOMAINEN	Tähän päätökseen ei ole oikaisuvaatimusoikeutta.	
ILMOITUS OTTO- OIKEUTETULLE VIRANOMAISELLE		
TIEDOKSI ANTAMINEN/ NÄHTÄVILLÄ	Hakijat, opinnäytetyön ohjaajat	

Liite 3.

TUTKIMUKSEN POHJALTA LAADITTU SELKOKIELINEN OPAS

- Opas sisältää tiedot siitä, mitkä ovat päiväkodin säännöt ja yleiset käytänteet.
- Oulun kaupungin päivähoidon hallintoon toimitettu opas on koottu A4, joka on taitettu vaakasuorassa poikittain. Alla olevista sivuista aina kaksi sivua on oppaassa yhdellä aukeamalla eli yhden sivun koko on A5.
- Halusimme oppaasta niin selkeän kuin mahdollista ja siksi laitoimme siihen vain perustiedot päivittäisistä toiminnoista.
- Koska jokaisella päiväkodilla on omat aikataulunsa, jätimme kellot ”avoimiksi”, jotta jokainen päiväkotitoiminta voi merkata kellotauluun viisareilla omat aikansa toteuttaa toiminnot.

OULLULAINEN PÄIVÄKOTIMAAILMA

Päiväkodin yhteystiedot:

Päiväkodin nimi: _____

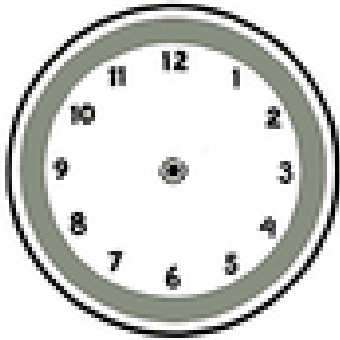
Osoite: _____

Puhelinnumero: _____

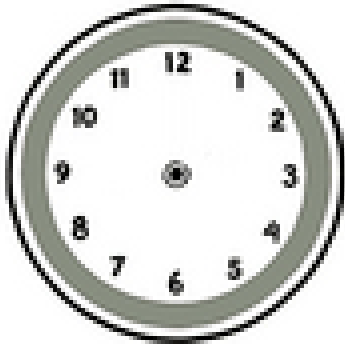
Ryhmän nimi: _____

Lasta hoitavien henkilöiden
nimet: _____

Päiväkoti aukeaa

Päiväkoti menee kiinni

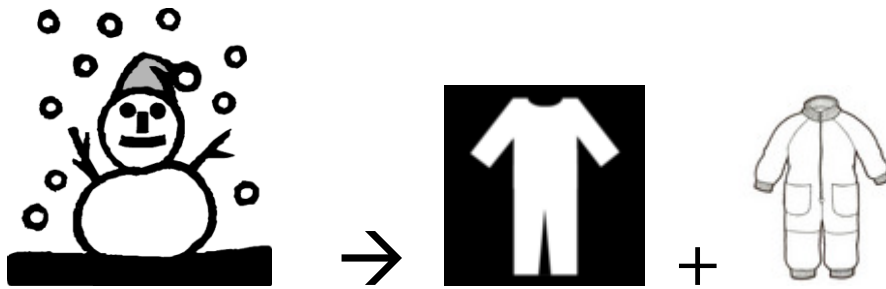
Sovi lapsen hoitoajoista henkilökunnan kanssa ja noudata niitä.

Sovi kuka tuo lapsen päiväkotiin ja kuka hakee hänet kotiin.

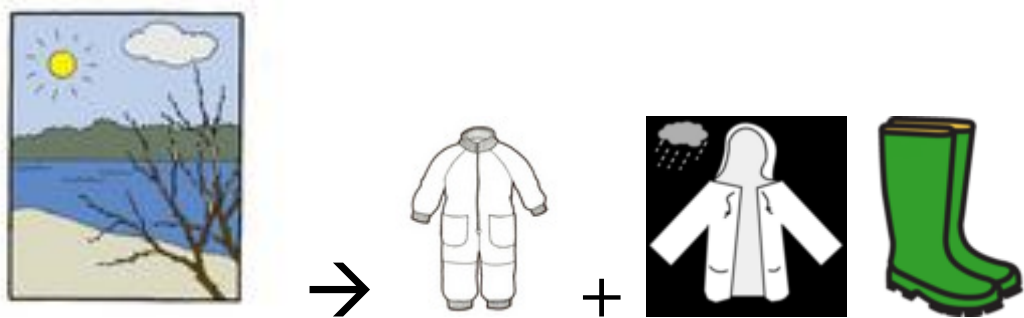
PUKEUTUMINEN

Päiväkotiin pukeudutaan sään mukaan.

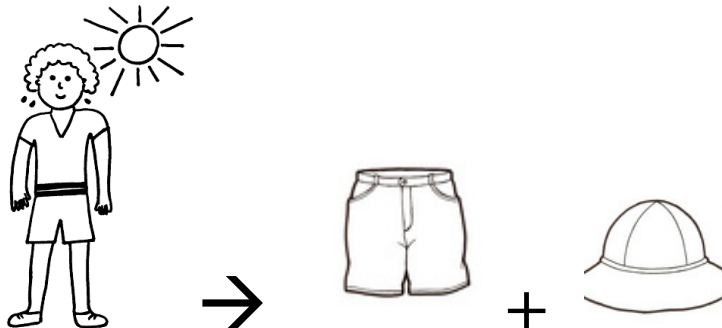
Talvella käytetään villa- ja toppivaatteita.

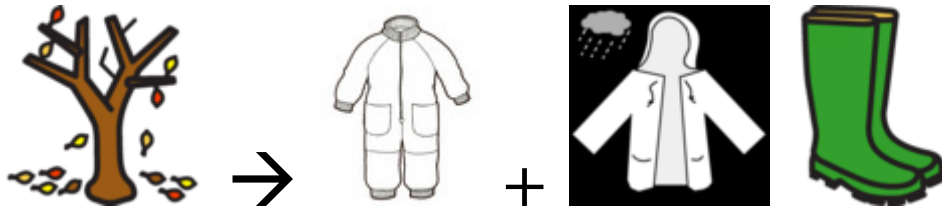
Keväällä käytetään ohuempaa ulkopukua ja kuravaatteita.

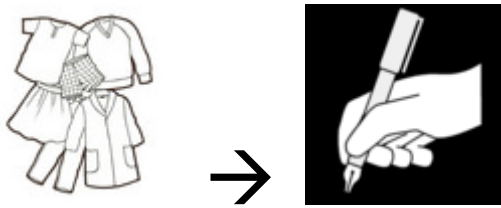
Kesällä käytetään kesävaatteita.

Syksyllä käytetään ohuempaa ulkopukua ja kuravaatteita.

Lapsen vaatteet tulee nimetä lapsen nimellä.

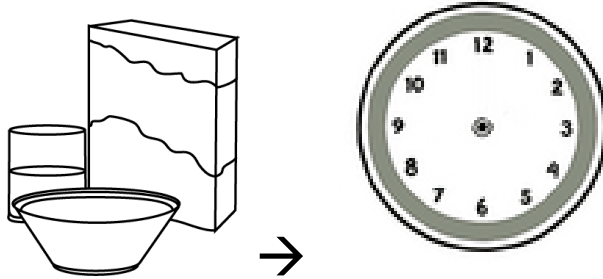
Tuo **varavaatteita** päiväkotiin.

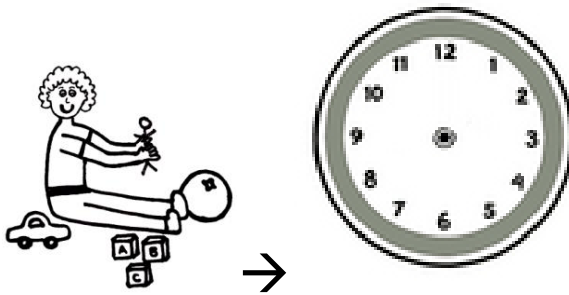
Kun lapsi tuodaan aamulla päiväkotiin ja illalla haetaan kotiin, vanhemmat itse riisuvat ja pukevat lapsen.

PÄIVÄRYTMI

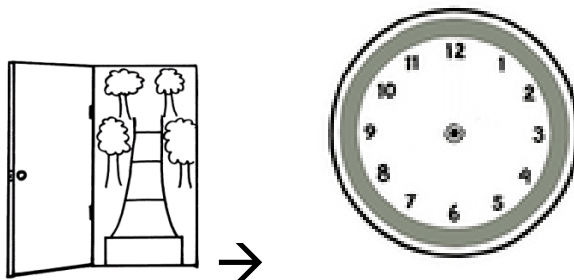
Aamupala

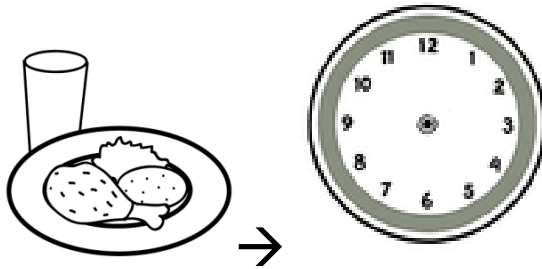
Leikki/toiminta

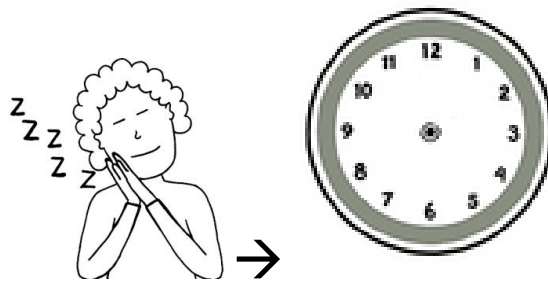
Ulkoilu

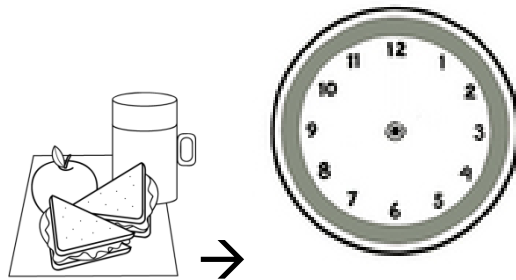
Lounas

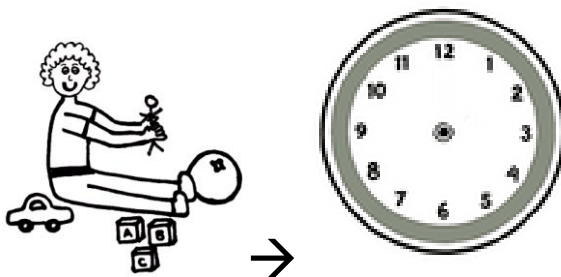
Lepo

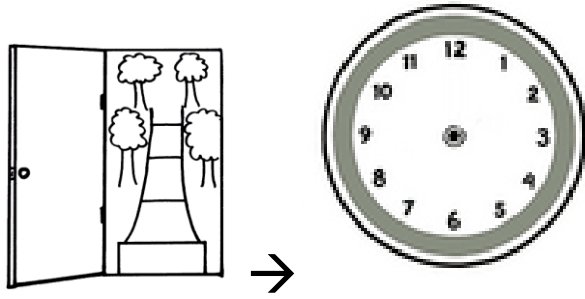
Välipala

Leikki/toiminta

Ulos

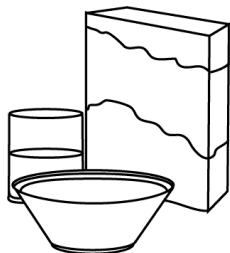
Kotiin

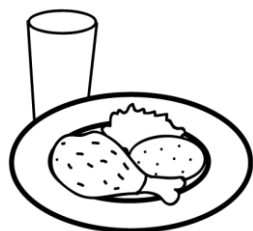
RUOKAILU

Päiväkodissa lapsi saa:

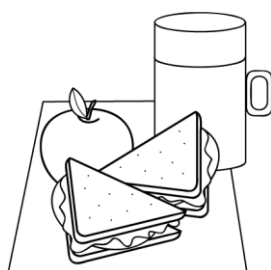
aamupalan

lounaan

välipalan

Päiväkotiin ei tuoda omia eväitä.

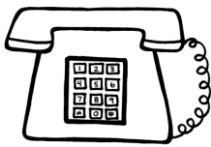
Kerro perheesi ruokailutottumuksista ja lapsen mahdollisista allergioista päiväkodin henkilökunnalle.

HYVÄ TIETÄÄ

Sairasta lasta ei saa tuoda päiväkotiin.

Jos lapsi jää kotiin, tulee soittaa päiväkotiin.

Päiväkodin leluja ei saa viedä kotiin.

Päiväkotiin voi tuoda oman unilelun.

PERHEEN JA KODIN YHTEISTYÖ

Vanhempien kanssa käydään kasvatuskeskustelu.

Päiväkodin vanhempainiltoihin olisi hyvä osallistua, koska niistä saa tärkeää tietoa.

